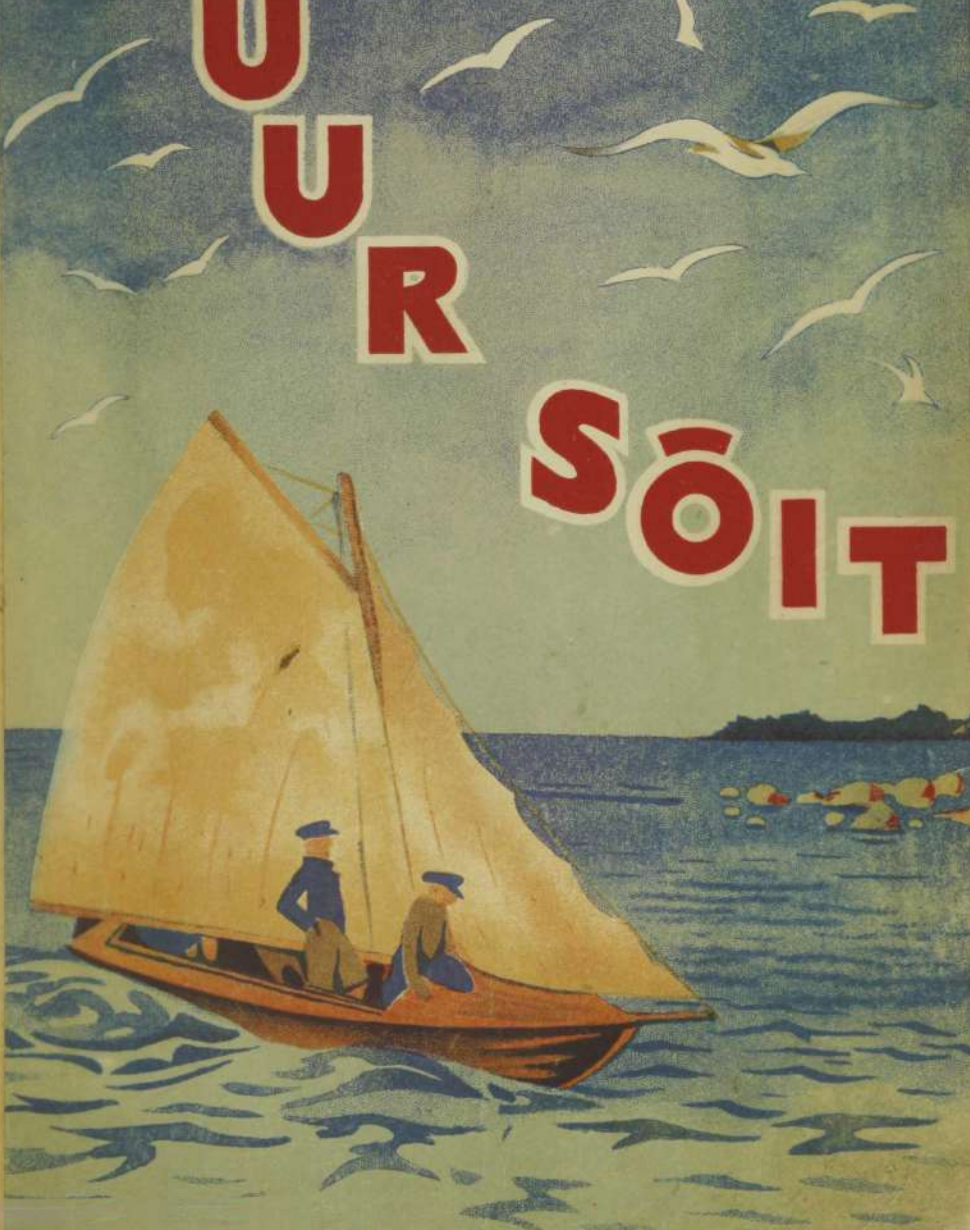
H. VALMA

SUUR SÕIT

H. VALMA

SUUR SÕIT

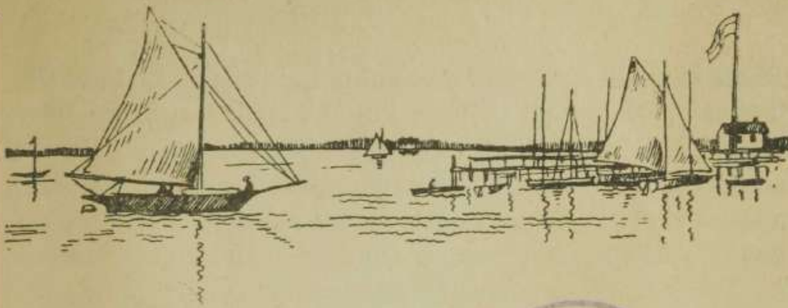
ÜKS RANNAPOISTE SEIKLUSJUTT

*

„TÖÖKOOL“ TALLINNAS
1930

KAAS JA ILLUSTRATSIOONID
NAT. MEY'LT

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk t. 2. 1930.

1. Nagu vanad ees.

Enamasti igal ilusal suvisel hommikul kogunes mereäärse maakonna ja supellinna veeäärsete tänavate jõude majaperemehi, käsitöölisi, enne teenistusseminekut hommikust jalutuskäiku tegevaid ametnikke ja hommikuvarajasemaid suvitajaid — ikka enamasti 7—8 inimest — linna paadisilla juure mererannale, vaatasid, kas nende paadid, kellel neid oli, on kohal ja korras, istusid siis promenaadipingile, hindasid ilma ja uuemaid uudiseid, kirusid vahel sekka ka kõrgeid paadi- ja sillamakse, läksid siis üle lähemate uute kavatsuste arutamisele, kes, kuhu, kellega läheb kalastama või millise seltskonnaga keegi järgmisel laupäeval ja kuhu purjeluubiga välja sõidab, ja siis lõpuks tuletasid meele vanu lugusid ja juba tuntud seiklusi. Sealjuures kõlas kogu see kirevasisuline, päevast-päeva tihti vahelduv, kuid samatihti ikka jälle vana juure tagasipöörduv kõnelus väga meremeheliselt, olles tublisti läbi põimitud meresõidutehnilisist oskussõnust. Ja kui keegi ses ringkonnas uustulnuk mõnest asjast siin aru ei saanud, ei julgenud ta ometi kunagi võõra sõna tähendust teiselt otsekohe küsida, sest sellega oleks ta end teataval määral naeruvääristanud. Rannamees peab rannakeelt mõistma, ja kui keegi ei mõista — ärgu tükkigu rannameeste sekka!

(Seda ei öeldud siin küll otse suhu, kuid see oli vana rannatarkus ja -komme.) Sinna kuuluda pidas aga iga noormees, kel oli vähegi veeäärset verd ja vaimu, endale auks, seepärast püüti teha võimalikult kiiresti kõik, et aga veidi meresõnu, rannakõnekäände ja ka purjetusoskust omandada. — Mis kõik inimene ei suuda, kui ta kindlasti tahab! — Tasapisi, nii salaja endamisi pidasid oskuslikumad end ka nii pooleldi meremeesteks ja väikesel viisil maamehe kohta õigusegagi, sest paadiostmises ei lastud end enam tüssata, osati luupe kevadel triivida, värvida ja taageldada, suvel väljasõitudel ja vahel isegi võidusõitudel juhtida, ning tunti ka kaunis hästi kodulahe sõiduvett ja enamasti ka Muhu väina lähemaid saari ning laide, kus käidi suvel perekondade ja sõpradega lõbutsemas, sügisel aga jahiseltskondadega püsse paugutamas. Mitmed kandsid jahtklubi märki mütsi ees, ja mõni üksik luges ka saksakeelseid merespordi ajakirju. Igatahes meresportlased läbi ja läbi. Ja see annab juba inimesele ilme ning rannamail ka teatava seltskondliku kaalu. Pärismeremeestel oli asjast küll oma arvamine, kuid see ei puutu siia.

Neil hommikusil rannatundidel oli ka oma kasulik külg, sest nad täitsid rannateaduste alal edasiõppuslektsioonide aset, rääkimata tervishoidlikust kasust. Ja huvitavad olid need ka, sest siin sai kuulda igasugu seiklus- ja jahilugusid, mille sündmustik toimis ikka enamasti ümbruse tuntud kohtades ja tegelased-kangelased olid kui mitte just oma head sõbrad, siis vähemalt tuntud. Ainult linnasaunas võis kuulda kalureilt veel huvitavamaid ja laialuulelisemaid lugusid, kuid seal käidi harva, eriti suvel.

Enamasti kordusid ka õhtul need kohtumised rannal, kuid mitte nii reeglipäraselt kui hommikul, sest õhtul on omadus inimesi erihuvide kohaselt laiali viia. Selle eest olid aga õhtul jutud pikemad, sest oli rohkem aega.

Aga veel suurema huviga kui täismehed ise jälgisid

neid hommikuste ja õhtuste rannakohtumiste kõnelusi noored poisid, poetades end meestele võimalikult lähedale, et ei läheks kaotsi ainustki sõna ega lauset. Tõrjuti mõni nii naljapärast ühest kohast eemale — sest tõsiselt ju poisse ei põlatud — ilmus see teiselt poolt kohe jälle uuesti. Nii oli poistel siis ka kõik täismeeste jutud teada ja meresõidu värgid, vigurid ja sõnad selged. Kui siis vanad mereäärest siirdusid igaüks oma tegevusele, jäid poisid harilikult sinna ja vaatasid, mida kuuldud uusist õpetusist võiks ka tegelikult teostada. Hästi see küll ei läinud, sest jaksu ja harjumust oli vähe ning võimalusi nende omandamiseks esialgu mitte rohkem, kuid see ei rikkunud tuju. Ja nii sündis see päevast päeva, kogu ilusa, sooja suve. — Neid tarmukaid noori nende rõõmsail toiminguil! neid säravaid lapsesilmi seal paatide juures ja madalas, soojas rannavees! — — rõõm neil endil ja rõõm kõigil seda näha!

2. . . . nii noored järele.

Täna oli hommikune rannajutt olnud lühike, sest suurem osa jutlejaist ruttas naabertänava sõbramehele abiks uut paati merre lükkama. Poisid järgnesid neile ja olid need, kes paadi, juba madalas vees olles, edasi lohistasid, kuni see ujuma hakkas, ja selle siis suure hõiskega toimetasid paadisilla juure. Siis aga oli ka kõik tehtud ja polnud seks päevaks enam teada midagi eriti huvitavat. Päev muutus palavaks ja mindi siis lihtsalt esialgu koju, sest oldi ju veel hommikust söömata, kui mitte arvesse võtta tükikest leiba, mis keegi kodunt tulles kapist kiiruga kahmanud. Kodus oli küll igal emal hea meel, et poissi ka kord päeva jooksul näha saab, ja kohe leiti talle ametit — kes pandi kööki puid kandma, kes saadeti poest piima tooma või kellele kästi koguni vähemate õdede-vendade järele vaadata. Aga kaua see iseseisvast tegutsemishimust

tulvil täis noor maailmavõitja sedasi ikka välja kannatab!..

Esimesena oli paadisilla juures tagasi Kirimaa Karlos. Teda oli nähtavasti kodus kõige vähem vaja, ja ilmatu lõbus oli tal sillapuki otsal jalgu kõlgutades vaadata, kui mootorpaat kitsa lahe teiselt kaldalt suplejaid üle tõi ja uusi sinna viis. Ta oli ligi paari aasta võrd oma mänguseltsilisist noorem, jõult siis ka nõrgem ja loomult üldse veidi arem ning tagasihoidlikum, saavutades oma huviosa nii rohkem teiste seljataga. Tarbekorral oli tal aga siiski küllalt hinge ja hakkamist, nii et see väike järeleolu ei tulnud palju mõjule. Millal siis on koosmängivad lapsed kõiges täitsa ühel astmel! — Kodus olid Karlosel head olud: valvas ta järele ja hoolitses ta eest armastaja ema, ja ka poeg oli harjunud oma mereäärseist seiklusist enamasti alati emale rääkima ning kodust kaugemale mineku puhul emalt luba küsima, asjaolu, mis teiste poiste juures mitte just alati nii ei olnud. — Miks ta oli ristitud Karlos ja mitte tavaliselt Karl või Kaarel, seda teadsid ainult ta vanemad, võib-olla ka mõni tädi või onu.

Vaevalt oli Karlos jalavarbaga katsunud, kui soe on täna merevesi, ja siis sillapuki otsale mõnusasti asetudes hakanud taskupõhjast kaladele leivapuru poetama, kui juba saabusid Heinsoo Oskar ja Mailuki Voolja. — Esimene oli suure kiiruga piimapoes ära käinud ja, et mitte emalt uusi ülesandeid saada, siis kohe kodunt salaja jalga lasknud. Ja ega polnudki nii tähtis: kodus mängisid veel kaks nooremat venda, kes ka mingiga võiksid valmis saada! Mererannal mängusõprade seas — seal oli Oskaril igatahes lõbusam. Seal oli ta, kuigi mitte kõige osavam, siis ikkagi kõige tugevam ja seetõttu tunnustatud suurus, eriti siis, kui juhtus löömingut agulipoistega, kes armastasid kelkida jõuga ja võitlesid toorelt. Neid löömingut juhtus küll õieti harva, kuid siis näitasid ka rannapoisid,

et oskasid ja suutsid oma eest seista ja algatusis ning uusis võtteis agulipoistest olid veel ülegi. Aga ka muidu oli Oskar rammumehena teistele kasulik, kes teda omavahel harilikult Kraanaks hõikasid.

Teine tulijaist, Mailuki Voolja, oli aga hoopis isesugune tüüp. Viieaastasena oli ta tulnud ühes tõbise emaga Venemaalt, kustki sealt lõunapoolt, sõnagi Eesti keelt mõistmata. Ema oli varsti siin surnud, ja nüüd elas ja kasvas ta juba kauemat aega üksiku vanaema juures, kes oli ühe lähedase suvila kojanaine. Poisil olid suured pruunid silmad ja veidi käharad tumedad läiketa juuksed; jutt oli tal juba täiesti eestipärane, ainult vahete vahel tundus hääldamises võõrast kõrvaltooni. Ta oli julge ja osav, kuid koolis ei suutnud mõnes õppeaines ega ka korraarmastuses teenida õpetajate täit rahulolu; selle eest oli ta aga mererannal mehe eest väljas, paadimeestele alati teenistusvalmis, loopides nende paatidest vett välja, viies neid õhtul ankrule, heisates peale vihma luupidel purje kuivama jne., mille eest vastutasuks tal väikesel viisil oli luba mõnd vaba paati ajuti oma huvides tarvitada. Neil puhkudel siis võttis ta sõbrad kaasa ja tegi lühemaid sõite, ja see oligi üks peapõhjusist, miks ta paistis enam-vähem teiste juhina, vähemalt merel ja mereääres. — Kuna tal kodus keelajat või käskijat õieti polnudki — sest vanaema sõnast ta vaevalt midagi hoolis — siis askeldas ta peaaegu kogu suvise pika päeva rannal või paadisillal, puududes sealt ennelõunati ainult marjavalmimise ajal, mil käis korviga ringi majaperemehe suurest aiast suvitajaile marju müütamas, saades tasuks läbimüügist 20 senti kroonist, nagu ta seda armastas toonitada.

Nii oli tal harilikult ikka raha, mille kogumisest ja teataval määral ka hoidmisest ta nähtavasti rõõmu tundis. Marju müütas ja raha kogus küll mõni teinegi suvituslinna poiss, kuid tihtigi mitte nii osavasti ja menukalt kui

Voolja. — Mänguseltsiliste seas ja koolis olid tal alati taskud kõiksugu kraami täis, mida ta eeskätt kogus, heal juhul aga ka vahetas ja müütas. Seal oli kruuve ja mutreid, konkse ja rattaid, väikesi tööriistu ja torukesi — torukesi vasest ja torukesi klaasist, torukesi plekist ja torukesi papist — ühe sõnaga, mis aga oli toru, see oli hinnas. Sellest see ka tuli, et koolivennad talle nimeks panid Toru, millest ta ainult siis tegi vihastuvat, kui seda ütles mõni liig väike või nõrk poiss, muidu aga sellest vähe hoolis. Kõik ta taskuvara ja torud pidid talle tarvis minema oma suurele, ühel sügisel suvitajalastelt saadud mängulaevale mingisuguse hoopis uutmoodi masina sisseehitamiseks, nagu ta ise seletas. Ta kummalist laevakere tundsid teised poisid küll, kuid selle masinat polnud veel keegi näinud. Teati ainult, et tal polla veel tarvilikku arvu osi ja torusid. — Muidu oli ta aga teiste seas hea poiss ja oskas olemasolu huvitavamaks teha.

3. Võimalused selguvad.

— Piilu juba siin, hõikas Oskar, nähes Karlost sillal. Nagu paljudel teistelgi, oli ka Karlosel oma lisanimi — Piilu. — Kuule, kas oled vana Loorentsit siin näinud?

— Näe, praegu just tuleb oma väravast, vastas Karlos.

Vanaks Loorentsiks kutsutu oli tuntud käsitöömeister, meresportlane, jahimees, huvikalur — kohaliku rannaseltskonna tähtsamaid. Omas mitu paati ja tublit purjeluupi. Heasüdamliku mehena mõistis ta poiste südamesoove, lubas neil vahel oma paadiga suplemas käia ja võttis vahel ühe või teise luubiretkeile laevapoisina kaasa, eriti Voolja, kes naabermajas elutsevana oli kõige rohkem käepärast ja teiseks ka kõige vabam. Tänagi olid Oskar ja Voolja kokku rääkinud meister Loorentsilt kü-

sida, kas ehk on vaja luubist vett välja pumbata ja tarviduse korral see tehtud, paluda, kas nad ehk mõneks tunniks paati ei tohiks tarvitada — seda vana ikka, millega supelhärrased ei sõida. Meister viibis aga sillaletulekuga, selle asemel tuli suure jooksuga, lõõtsutades, Männiku Hannes, sööstes peatumatult kolme sillaloleva sõbra juure.

Õieti oli Hannes rannatänaval lugupeetuim poiss, alati ülemeelselt rõõmus, välkkiire, koolis hea õppija. Igati võis märgata, et oli kõigis asjus andekas ja tingimata tulevikuga poiss. Kindlasti oleks ta olnud siin teiste juht, kuid tal oli lisaõppuste ja koduste olude tõttu olnud vähem võimalust rannal meretarkust õppida ja teiseks ei annud ta rõõmustelev pehmesüdamlikkus välja juhilt teataval määral ikka nõuetavat käsklemise ja sõnakuulmisele sundivat valjust. Nii jäi jämedais väliseis asjaoludes juhikoht ikka Vooljale, kuna Hannesele jäi enam vaimlise juhi, algataja, osa, sest mitmedki ühised ettevõtted olid tema väljamõeldud, vigurid tema algupära, ainult täide viidud — mereääres ja merel kindlasti Voolja juhatusel, mujal aga ka tihtigi Oskari poolt. Mänguseltsilised ja koolivennad pidasid Hannesest tõsiselt lugu, see aga ei takistanud neid teda omavahel Horgiks nimetamast, sest tõesti — Männiku Hannesest jätkus igale poole torkimiseks.

— Tead mis? oli Hannese esimene huviäratushüüd läbi lõõtsutuse.

— Noh, mis? kõlas vastuküsimus kolmest suust.

— Poisid, kas sõidame? Luubi saab.

— Kust, kelle luubi? ilmutas end jalamaid kolmesuine huvi.

— Lihunik Peetruse poisid on saarelt ostnud ühe vana luubi. Näe, seisab seal teisel pool ankrus. Lubasid mind sellega sõitma minna, aga mitte muidu kui ühe krooni eest. Mis arvate, selle raha saaks kokku? Tore oleks!

Sõidame Vormsi või kuhugi sinna. Sa, Toru, oskad, oled ju seal Loorentsi luubiga käinud. Kas lähme või?

— Lähme, oli Voolja valmis, — aga mitu poissi kokku saame ja kas igaühel raha on, kui need va Peetruse poisid ilma ei luba?

Kõik neli olid nõus, aga et ainult Hannesel ja Vooljal oli sedapuhku raha, siis lepiti nii, et nemad panevad esiti summa välja ja teised tasuvad neile oma osa pärast.

Hannes saadeti jalamaid lihunikupoistega asja klaarima, Voolja aga astus vahepeal sillale tulnud meister Loorentsi juure päris ootamatu palvega, et kas ta ei tohiks võtta ta luubi kajutist merekaardi, sest neil olevat täna ees suur sõit.

— Kuhu te siis sõidate ja kellega? imestas see.

— Palkame lihunikupoiste luubi, vaat selle sealt, vastasid Voolja ja lähemale astunud Oskar korraga, osutades lahe teisel pool ankrus seisvale väikesele mastiga sõidukile, ja Voolja lisas: — ning sõidame Hiiumaale, võib-olla ka Muhhu.

— Ah selleks vajate kaarti, naeris meister, — aga te ei oska ju sealt kaardilt midagi aru saada! Ja selle vana sõelaga, mis Saare-Andres lollidele lihunikupoistele kaela määris, ei sõida te kuhugi. Juba ankrus jõuab seda suure pumpamisega vaevalt vee peal hoida, mis siis veel väljas.

Et luup rängasti lekkivat, seda olid poisidki juba kuulnud, kuid nüüd, oodatava sõidu vaimustuses ei arvanud nad asja ikkagi olevat nii halva, ja see kaardipalumine oli ka enam uhkustuseks, et vaat nüüd sõidame ise, täitsa ise, ja mina, Voolja, olen muidugi kapten. — Meister pidaski asja naljaks ega teinud sellest enam väljagi. Karlosel kipitas küll natuke südame all, et kas selle lihunikupoiste kurikuulsa laevaga ja ilma ühegi vanema meheta pardal ikka tõesti julgeb merele minna, aga teised

näisid olevat asjas kindlad ega tahtnud temagi siis end näidata arana. Küsis ainult:

— Miks sa Loorentsile ütlesid, et Hiiumaale või Muhhu sõidame? sinna sa ju ei oskagi ja esiti rääkisite Vormsist!

— Aga kui sõidame, mis siis! oli Voolja lühike, vaikimasundiv vastus.

Pikkamööda haaras teiste sõiduvaimustus Karlosegi ja peletas kõik kahtlused ning arvustavad mõtted.

Tuli oodata Hannest; vahepeal ei maksnud ega võinudki midagi muud ette võtta, — tekkis kärsitus, nagu ikka uue huvitava ja ka omakohast julge ettevõtte eel. Sillale tuli suvitaja juudiperekond — isa-ema eel ja rida paljajalu tüdrukukesi-poisse hanereas järele — et sõita mootoriga teisele poole laht supelusrannale pleekima. Muidu nii viisakas Karlos, ses erakordses meeleolus ja ooteigavuses parema meelelahutuse puudusel, näpistas oma istekohalt pukiotsalt viimsena mööduva juudipoisi paljast varvast. See tõstis kisa, mida kuuldes kõik eelläinud vennad-õed valju vadistamisega sööstsid tagasi kannatanut kaitsma. Oskarile ja Vooljale tegi see aga tublisti nalja, sest Piilu, nagu nad ütlesid, sai säärase asjaga väga harva valmis, ja välkkiirelt olid nad Karlose istepuki kohal sillalasingu najal seltsimehe kaitseks valmis, näidates salaja juudipoistele rusikat nii, et nende vanemad ei näeks. Mootor oli aga minemas ja papa-mamma, kes oma nooremate äkilise ärevuse põhjust õieti ei taibanudki, kiirustasid neid sisse astuma; nii jäi alatud kätemaksurünnak teostamata, aga vist enam aega olleski poleks selleks ehk julgust jätkunud. Sellest ei pea järeldama, et meie poisid alati nii veidi ulakalt toimisid. Ei, enamasti pidasid nad endid ülal korralikult, nagu viisakas suvituslinnas kohane, ainult vahete vahel, mingi välise asjaolu mõjul pääsid poisikeselised rumalused tegudes valla, nii ka

seegi kord — suure sõidu äreval ootel. Ja ega polnud ju suurt midagi, nagu nad pärast ise arutasid, — oleks ikka nagu tahtnud ka veidi rammu katsuda! Ehk oleks õnnestunud mõnd kasta...

Aga Hannes juba tuligi, eemalt juba käega viibates. Poisid sillalt jooksid talle vastu, said siis kuulda, et kõik on korras, muudkui läki laeva ja sõit lahti. Tuli aga jalgsi minna mõni kilomeeter ringi lahe teisele kaldale, sinna, kus luup seisis. Oleks ju võinud ka paadiga üle sõita, aga polnud kedagi, kes selle tagasi oleks toonud. Ja kauaks on seda natukest maad väledail jalul joosta, pealegi, kui süda eelolevast kõigi tunnuste järele huvitavast päevast nii rõõmus, et kogu keha kogu selle südamega nagu ei tunnekski.

4. Suur sõit algab takistustega.

Neli poissi seisid kõrvuti rannal oma igatsetud sõiduki kohal, aga kuidas saada sellele? Seal, kus luup seisis, oli kindlasti kaelast saadik vett — ja ei ühtki paati lähekonnas.

— Võtame riided maha ja lähme jalgsi, soovitas Hannes.

— Aga kui tuleb üle pea? puikles Karlos, kes oli teistest veidi lühem.

— Siis uju! oli lühike vastus.

Ja nii sündiski. Varsti oli neli poissi paljad, ainult mütsid peas, ja riideid puntras peakohal hoides summasid vees luubi poole. Vesi oligi parajasti mõõdetud: teistel poistel tuli kaela või koonuni, aga Karlos suutis kikivarvul hüpeldes vaevalt nina pealvee hoida. Luubi juures visati esmalt riided üle madala parda sisse ja siis hakati otsima ülesronimise võimalusi. Ega see sügavast veest kerge olegi. Ankruketi ja pukspriidi abil sai Oskar kõigepealt üles ja siis omakorda aitas ka teised sisse.

Vesi oli parajasti mõõdetud. . .

Hurraa! meeskond on laevas — suur sõit võib alata. Alasti nagu nad olid hakati kohe nööride ja purjedega tutvuma ning katsuti neid heisata. Kuid siin osutusid ta-

kistused: Nöörid olid vanad ja mädad, mitmest kohast sõlmitud ega joosnud korralikult plokkides; üks fall oli plokist hoopis välja kukkunud. Kord näis juba nii, et ei saagi purje üles, ja poistel hakkas tuju langema. Seisukorra päästis Hannes, kes ronis masti ja viis allakukkunud falliotsa uuesti üles, päästis seal teisel fallil sõlme, ajas otsa plokist läbi ja sõlmis siis uuesti. Lõppeks oli suurpuri ülal, otsad kinnitatud, ja poiste meeleolu tõusis. Fokaga läks libedasti — selle fall osutus päris uueks. Voolja haaras purješoodi, asus tüürile ja kamandas teised ankrut hiivama. Aga kus häda: ankur ei kerkinud. Sikutati neljakesi, aga ikka asjata. Lasti siis fokk uuesti alla ja peeti nõu. Üleeile öösel oli olnud kõva tuul ja vihmapagi; nähtavasti oli luup ankru otsas triivinud ja selle haru mõne põhjakivi taha kinni vedanud. Asjale tegi aga kiire lõpu Voolja, kes, juba kord tüüril juhikohal olnud, nüüd end seks tundis õigustatuks.

— Kraana vette ja ankur tagurpidi lahti tirida! kamandas ta.

Ja nagu oleks pidanud kõik nii olemagi, kargas Oskar, kes ikka alles alasti, otsekohe sisse ja hakkas, jalgadega ankruketi kaudu sihti hoides, ankru poole minema. Leidiski selle kätte ja püüdis jalaga seda lahti liigutada; aga sellest oli vähe abi, sest ankruharu oli tõesti ühe kiviserva taga kinni, kust seda ainult käsitsi tagasi tõmmates võis vallandada. Ilma pikemata sukeldus poiss, haaras kahe käega vabast ankruharust ja tõmbas — kord — teist korda, ja järgmisel hetkel oli ta pea jälle pealvee, tõstes, raputades ja puristades ka ankru võidumärgina nähtavale. Kohe hakkasid teised ketti sisse vedama, ja Oskaril tuli rutata, et laeva jõuda. Voolja oli asunud jälle roolile ja püüdis laeva oma tahtmise järele tuule alla saada, siiski juhtus aga nii, et puri kippus tuult võtma juhi tahtmisele vastupidiselt poolt. Vihaselt karjus ta, et fokk heisataks —

see sündinud, oligi laev liikvel, aga mitte nii, nagu juht, vaid nagu laev ise tahtis. Kuid see ei teinud viga, — merel ruumi palju ja kui laev kord juba liikvel, siis pääseb temaga pärast igale poole. Ainult noore kapteni enesetunne oli haavatud ja veidi ka eneseusaldus kõigutatud, et ei saanud kohe ankrult oma tahtmise järele reeglipäraselt ära sõita. Teised aga seda ei märganudki, ja see rahustas juhtigi, sest vähemalt nii jäi teiste ees ta autoriteet püsima.

Nüüd olid aga šoodid pingul ja laev sõidus — poiste esimeseks iseseisvaks suureks sõiduks! Saadagu sellest õieti aru, tuntagu seda kaasa kõige hinge ja meeltega! Tuul on su teenistuses, laev laineil täidab su tahtmist, ees avar meri, tõotades ülikülluses uusi seiklusrõõme, palav päike peakohal pilvitus taevas, ja poistel süda tulvil täis uusi sõnul seletamatuid õnnestavaid tundeid! Nad on ise võõra luubi seadnud sõiduvalmis, nad juhivad seda ise, sinna, kuhu tahavad! Ja nad tahavad kaugele, uutele tundmatuile randadele, uusile elamusile. Nad ei pruugi end laevas hoida kõrvale, tunda üleliigseina, nagu enamasti siis, kui neid vana Loorents või mõni teine lõbusõidule kaasa võtab. Keegi ei õpeta, keegi ei käsuta neid. Täna on nad peremehed ja võiksid ise suuremeelselt kaasa võtta, keda aga tahaksid. Ja seda kõik esimest korda — peale pikka, lootvat ootust ja tuhandeid ebamääraseid kujutelmi sellest! Nüüd on see kõik käes, nüüd on neil ees päev tulvil õnne!

Kui kahju, et kõike seda ei saa läbi elada samase värskuse ja uudusega, sama kaasakiskuvusega korduvalt ikka jälle uuesti! Aga õnn on ju arg ega lase end lähedalt kaua vaadelda.

Meloodiline, ühetasane lainete laks-laks luubi ninas kõlas nii armsasti, nii luilutavalt. Poistele tundus, nagu oleks see juba ammust ajast nende kodune hääl, nagu oleks see olnud juba nende hällilaul — ikka nii pehmelt laks-laks vastu pealttuule luubikülge. Õigus küll, paadisillalt ja en-

disilt juhuslikelt sõitudelt oli see lainetemängu muusika neile tuntud, kuid täna kõlas see kuidagi kaunimalt, pühalikumalt; igapäev oli see nagu kõigile, täna aga ainult neile, ainult neile. Täna nagu olid lained ja meri teinud nendega sinasõprust.

Laks-laks—sauh! kõlas luubi edasi tungides ees ikka korduvalt uuesti. Tuul rõhus kergelt purjesse; lõbu oli šooti parajalt pingul hoida.

Jutt oli vaikinud. Kõigil oli tegemist esialgu ainult endaga.

Päike aga, lähenedes keskpäevale, aina rõhus sooja.

Laks-laks—sauh!

5. Suur sõit jätkub.

Eeslahest väljasõiduks oli tuul vastu — tuli ristelda — ja kuigi tugev polnud ta ka, seepärast jõuti ainult vähe edasi. Et pikemaid otsi võtta, looviti mõlemal pool võimalikult maa ligi, aga ka muidu oleks Voolja sinna hoidnud, sest peab ju ometi rannalt nähtama, kuidas ta iseseisvalt luupi juhib. Teised nagu oleksid sel puhul olnud Vooljale natuke kadedadki, aga teha polnud midagi, sest kindlasti tunneb ta siin kõige paremini merd; see aga naeruvääristaks kogu nende eelolevat sõitu ja neid kõiki, kui nad siin oskamatul juhtimisel sõidaksid kivile või karile.

Rannapromenaadile lähenedes tuli poistele äkki meele, et nad olid alasti, ja Voolja kamandas kõigile püksid jalga. Siin luhvates võidi juba kurss võtta kaugemale, teisele poole liivarannale, ja uhkusega vaatasid poisid tagasi, kui nende laev kaugenes nende igapäevaseist mängurannust.

Korraga ühe tugevama tuuleiili puhul, mis surus luubi veidi rohkem küljele, märkas Oskar, et vesi luubis tuleb üle põranda. Hakkasid siis kohe Hannesega asja selgitama ja nägid kohkudes, et põrandad peaaegu juba ujuvad.

Ometi teadis Hannes lihunikupoiste jutust, et hommikul oli luup tühjaks pumbatud, ja peale asudes polnud nad märganud laevas suuremat vett. Nii võis asi kujuneda tõsiseks; oli tarvis kiiresti vastuabinõusid otsida. Küljepingi alt leitigi paadipump ja ees pakiall oli vana varreta kastrul. Mõlemat oli siin nähtavasti ennegi tublisti tarvis olnud ja tuli nüüdki viibimata tarvitusele võtta. Oskar seadis pumba kohale ja hakkas kõigest jõust tõmbama, kuna Karlos pumbatoru püsti aitas hoida, ning Hannes hakkas kastruliga vett välja loopima. Nii ühisel tegevusel vähenes vesi märksa, kuid laeva päris kuivaks ei saanud, sest kustki tuli seda ikka juure. Leki pidi üles leidma, muidu ei võinud edasi sõita — see oli selge. Voolja käsul nihutati põrandad, nii palju kui sai, kohalt ära, ja kolm poissi asusid kõhuli mööda laevakülge viga otsima. See leitigi ja mitte ühest, vaid mitmest kohast. Osutus, et vasakul küljel oli ühes lauas, mis laeva otse seistes on üle veepinna, mitu lühemat, kuid kaunis laia pragu, ja ühe puuduva kaare kohal pista tühjadest naelaaukudest kas või pulgad läbi. Nüüd, kus laev purjetas vasakul küljel, voolas neist aina vett sisse. Otsustati lähedale liivarannale jõudes seal madala peal ankruda ja kuidagi praod ning augud kinni toppida.

— Imelik, mõtles Voolja endamisi, kuidas need lihunikupoisid selle luubi saarelt siia said! Kas nad siis ainult paremat külge pidi purjetasid, sest see näib pidavat? Siis käsutas ta:

— Poisid, otsige laev läbi, kas siin mitte triivimismaterjali ei leidu! Küllap siin peaks ikka olema.

Tuhniti igal pool, leiti küll vanu tõrvaga kokkukuivanud triivitükke, kuid ei midagi, mis uuesti kõlbaks tarvitada.

Viimaks oli Hannes otsimisega laeva ahtris, pöördes Voolja poole:

— Tõuse ka ise üles ja näita, mis sul on seal roolpingi kastis!

Kaanena ärakäiv pingilaud kergitati üles ja, õigus, selle all olevast kastist paistis tuust takku, üks vana peitel ja kera peenikest nööri.

— Eks ma öelnud! uhkustas nüüd Voolja.—Lihunikupoistel pidi siin igatahes olema midagi sellesarnast, tahtsid vist isegi laeva triivima hakata. Aga miks nad, Hannes, sulle kohe ei öelnud, et nende luup nii hõre? Niisugused! Poleks neile pruukinud seda krooni maksagi!

Vahepeal oli jõutud vastasranna madalale veele. Fokk lasti alla ja sõideti tasa veel nii kaugele edasi, kuni kiil liivasel põhjal hakkas vagu vedama. Siis heitis Oskar ankru välja, ja kõik asusid uuesti ühisel jõul luupi sissekogunenud veest tühjendama. See tehtud, võeti põrandad üles ja heideti nende all olevad üksikud pallastkivid üle parda merre; neile järgnesid omakorda ka põrandad ja muud lahtised asjad luubis, mis veepinnal tasapisi rannapoole hakkasid ujuma. Lõppeks tõmbasid poisid püksid jalast ja hüppasid ka ise vette. Polnud sügav — ulatus vaevalt kubemesse. Nüüd oli laev hulga kerkinud, ujus jälle vabalt, ja kisades ning üksteist õpetades lükkasid poisid laeva veel madalamale, kuni see uuesti jäi põhja kinni.

Milleks kõik see manööver? Aga vaat milleks: Toodi eelpool sissevisatud pallastkivid lähemale ja asetati luubi paremale pardale, kallutades nii laeva sellele küljele, nii et vasakpoolne praguline laud jäi kõrgele üles, ja siis asuti seda peitli abil takkudega väljaspoolt triivima. Karlos tõi maalt ühe puuoksa, sellest lõigati pulgad ja taoti kättejuhtuva kiviga puuduva kaare kohal naelaaukudesse. Polnud sel vigasel küljel pealvee enam midagi triivida, siis vaadati veel kord hoolega üle, kas vees olevas paremas küljes ei ole lekke, samuti uuriti põhja, mis nüüd põrandate kõrvaldamise tõttu hästi nähtaval. Selgus, et vähemaid lekke on

veel mitmeid, kuid neist saaks pumpamisega jagu, kui ainult see vasaku külje laud pidama jääks. Igaks juhuks soovitas Voolja Hannesele ka neid kohti katsuda seestpoolt triivida niipalju kui ligi pääseb ja saab, ise aga asus suure tõsidusega seda kardetavat küljelauatriivi veel kord kontrollima. Ei midagi; oli tehtud mis võidi ja tuli seekord sellega leppida. Õnn oli, et juhtus laevas olema takku!

— Poisid, nüüd laev jälle sõiduvalmis seada ja läki edasi! kamandas Voolja.

Ühisel jõul lohistati luup liivalt ära tagasi sügavamasse vette, heideti sinna ankrusse, ja siis mindi laialiolevat varustust kokku korjama. Põrandad ja lahtised pingilauad olid maale ujunud; need koristati sealt tagasi. Aga pallastkivid olid vees laeva triivimise kohal — oli tarvis need sealt ära tassida. Poisid aga hakkasid juba väsimust tundma, nii et keegi enam hea meelega sellele tööle ei läinud. Hannes ütles:

— Lollid olime, et esiti kivid siit sinna laevapardale raskuseks tassisime. Me ei saanud ju kõik korraga ikkagi triivida ja sama hästi, või veel pareminigi, oleksime võinud mastist nööripidi laeva küljele tõmmata. Tassi nüüd neid kive tühja edasi-tagasi!

— Jah, õigus! Kelle mõte see oli kive tassida?

Ja tuli välja, et see polnud kellegi mõte. Oli lihtsalt tassitud, teadmata, kuidas see algas.

— Vaat nii see on, kui te mu käskusid ära ei oota ja omapead toimite! tegi end Voolja nüüd tähtsaks.

Ei aidanud midagi, kivid tuli laeva tagasi tassida. Ja lõppude-lõpuks olidki nad seal oma kohal, põrandad ka paigal, nii et pole muud kui jätka sõitu.

Ankur hiivati, fokk heisati — suurpuri polnud ju vahepeal maha lastudki, sest selle heiskamine oli halbade fallide tõttu väga tülikas — ja jälle liikus luup vabalt laineil, suunaga otse lahe suudmele.

See peatus oli kestnud ligi paar tundi, poisid olid tublisti väsinud, pealegi oli lõunaaeg juba ammu läbi ja kõht hakkas end meele tuletama. Keegi aga seda ei avaldanud, sest teati ju, et süüa pole midagi.

Kas nüüd see väsitav kividekandmine, luubi halb seisukord või mingi muu oli seks mõjunud, kuid näis, et poiste esimesel vaimustusel on nagu tera otsast murtud. See polnud küll neil endilgi veel selge ja keegi ei oleks tahtnud või osanudki seda esimesena avaldada, aga nii see tundus ja väljendus kõigepealt selles, et see nende suur sõit ei paistnudki enam nii suurena, et ei tuntud enam nii segamatut rõõmu eelolevaist tundmatuist saarerannust, isegi nagu oleks tuntud teatavat rahutust, nagu väikeselt hirmugi suure vee eest, millest nüüd tuli üle sõita, jättes maha seni tuntud veed ja rannad, teadmata, kuidas neil asjad arenevad teisel pool. Ega vana Loorents nende laeva muidu sõelaks nimetanud! Teadmata, kas nad saavadki üle, kuna nüüd väikese otsa juures olid juba peaaegu vajumas. — Nii kollitas neid, üht enam, teist vähem, üks sisemine hääl. Teine hääl aga ütles, et nad otse lollid oleksid, kui nad nüüd head sõidujuhust ei tarvitaks. Vana Loorents nimetab iga luupi sõelaks, mis niisama viss ei ole kui tema oma. Ja nad on ju nüüd luubi hästi triivinud, nii, et ülesõidu kestes kindlasti vastu peab. Ja kui nad ka nüüd kohe tagasi pööraksid, ega lihunikupoisid nende krooni või pooltki sellest ikkagi tagasi annaks. Hullem aga on veel, et kindlasti hakkaksid teised kodus pilkama, et nad pole julgenud kuhugi sõita, sest olid nad ju lubanud mitte vähem kui minna Hiiumaale või Muhhu. Ja ilm oli nii ilus ning sõidulõbu siiski veel nii suur! — Ei, siiski edasi! — Ainult kahtluse väike seemneivake oli külvatud.

Voolja ei olnud ka rahul laevas valitseva korraga. Ta arvas endal olevat ometi täielise õiguse kapteniks olla, kuid teised polnud seda õigust ja astet sugugi veel kinnis-

tanud. Ainult, et nad lasksid teda roolil olla ja täitsid ülesandeid siis, kui see nii-kui-nii tuli teha. Ta ütles:

— Me peame osad ja tööd laevas ära jagama; kes teab, mis veel tulla võib. Ja suurtes laevades on ka ikka nii.

— Noh, eks sa ole siis kapten, vastas Oskar.

Voolja rõõmustas selle kaudse tunnustuse üle, vastates omakorda:

— Hea küll, ma olen siis kapten, aga siis peavad ka kõik kapteni sõna kuulma, või muidu ma tulen roolilt ära ja siis katsuge, kuidas edasi või koju tagasi saate.

Hannes ja Oskar mõtlesid, noh, et küllap me ikka saaksime ka, ei öelnud aga midagi, ja Voolja jatkas:

— Aga kes on siis tüürimees ja kes madrus?

Ega seal palju valida ja vaielda polnudki: Hannesest sai tüürimees, Oskarist vanem madrus (või ka pootsman — kuidas soovite) ja Karlosest noorem madrus. Kõigepealt oli rahul Voolja ega nurisenud ka teisedki. Lööd käed selle peale ja lubati ameteid „kõigi mereseaduste" järgi pidada. Ainult Karlos ütles sealjuures: — Ma ei tea veel.

— Mis sa ei tea? küsis kapten karmilt.

— Kas hakkan madruseks või ei, vastas Karlos.

— Nüüd sellest enam ei räägita; — Piilu peab täitma oma kohuse! oli uue kapteni määrus. Teised aga naersid.

Karlosel oli vist midagi mõttes.

6. Noorem madrus põgeneb.

Tuul oli pärast lõunat kõvenenud, aga ka veidi keeranud, nii et nad enam otse saarte suunas edasi ei saanud, vaid tuli jälle loovida paar pikka otsa üle kogu lahe keskpaiga. Luup oli võtnud hoogu juure ja tegi nüüd päris huvitavat sõitu. Kuid sellest rohkem küljele kaldudes sundis ka suuremale ettevaatusele pealvee pakatanud laudade suh-

tes. Tuli hoolitseda, et triiv eest ära ei uhu ja laev jälle veega ei täitu. Väikesel viisil tuli vett praegugi.

Voolja kamandas:

— Tüürimees ja vanem madrus vaadaku üle, kas triivid peavad ja kas on tekkinud uusi lekke! Noorem madrus ette pakile vahti; seal madalikke, kive ja mõrravaiu silmas pidada!

Oskar võttis peitli, ja Hannesega ühes hakkasid nad mööda laeva sisekülgi kobama, tõstsid kohast põrandaid, vaatasid ja torkisid laeva põhjas. Seal oli küll vett, kuid hädohtlik see veel ei näinud olevat. Siis ajas end Hannes sirgeks ja teatas:

— Triiv ikka peab, kuid veidi ikka lekib siiski, härra kapten. Ja vett on laevas ka.

Kapten kamandas:

— Pumbake siis vesi välja ja märkige ära allpool, vees oleval küljel kõik lekikohad. Pärast, kui teise halsi võtame ja märgitud kohad pealvee jäävad, tulevad need vissiks triivida. Ja teise küljega tuleb teha niisamuti. Aga vaadake, poisid, et te vana triivi välja ei lükka, — seda, mis esiti rannal väljaspoolt triivisime! Siis lähme põhja!

Toodi välja pump, ja mõne aja pärast oligi vesi jälle väljas. Siis hakati läbijooksu kohti märkima. See polnud sugugi kerge ülesanne. Oli ainult paar kohta, kust märgatavalt nirises, kuid need olid just rannal triivitud kohad, ja neid ei tohtinudki hakata seestpoolt torkima. Üldse aga imitses vett laeva salaja, nii et ei teagi õieti, kust ta tuli: kaarte alt, piki lauaõmbluste vahelt, alt emapuu kõrvalt, ühe sõnaga — märjad olid kõik kohad, kuhu aga vaatad. See küll kurvastas, kuid ei olnud hädaohtlik; — sellest võis pumbaga jagu saada.

Poisid lõpetasid töö, ja üle parda meres käsi pestes sõnas Oskar:

— On ikka sõel küll! ja Hannese poole pöördes: — Niisuguse laevalogu sa meile kaela määrisid!

— Kust mina siis teadsin, et ta nii logu on! Ega pole ma teda enne paremaks kiitnud või teid vägisi kaasa toonud. Ise tahtsite kangesti.

Kapten leidis siiski, et laev on edasisõiduks kõlvuline ja nimelt seepärast, et nemad *ise* on selle parandanud. Mõned *teised* oleksid sellega juba ammu põhjas olnud, *neil* pole häda midagi, nemad võivad julgesti edasi sõita.

Tõesti, see seletus rahustas teataval määral. Siiski, hiljuti külvatud kahtluse ja rahulolematuse väike seemneivake oli uue itte ajanud. Päike aga paistis nii paitavalt ja uued muljed ning läbielamused olid ikkagi nii valdavalt meelitavad, et selle itte ellujääminegi oli küsitav. Aga ometi!..

Karlos lamas kogu aja kõhuli luubi ninas ja pidas sõidusuunas merd silmas. Mõnus oli seal olla ja huvitav läbi selge vee põhja vaadata. Ühtlasi aga jälgis ta ka teraselt kogu seda askeldust oma seljataga. Ja see kahtluse seeme leidis temas veidi parema pinna kui teistes. Ta ei tunnud enam rõõmu kogu sellest sõidust. Kes ikka teab, kuidas see veel lõpeb! Ja siis tuli talle üks mõte, mis ta rahu hoopis röövis: Ta ei olnud kodus emale oma mereleminekust sõnagi lausunud. Nüüd ei saa nad aga kindlasti õhtuks tagasi — kui teised otsekohe nõus ei ole tagasi pöörama, ja seda nad küll ei ole, — teda leitakse kodus puudu olevat, hakatakse otsima, keegi ei tea tast midagi, ema saab rahutuks, teised kodused ka... Ja talle kerkisid silmade ette pildid, kuidas kodused kohkunult ja ärevalt ta kadumist arutlevad, kuidas ema rannale tuleb, seal paadisilla juures teistelt poistelt tema järele pärib, tuttavailt küsib... Keegi ei tea temast aga midagi, sest nad ju ei rääkinud oma sõidust kellelegi. Vast ainult meister Loorents teab, kui ema talt juhtuks küsima. Aga temagi võib ainult oletada, sest

ainult Voolja ja Oskar seletasid talle sõidust Hiiumaale. Kui nüüd Loorents seda ütleks ja ka seda, missuguse luubiga nad sõitsid, siis ehmuks ema veel enam!.. Kuidas ta ometi võis nii rumalasti toimida! Miks ei joosnud ta kodunt läbi ja öelnud, et vaat, tahab teistega minna merele sõitma! Ega teda poleks ju keelatud, sest meestega on ta ju ennegi merel sõitmas käinud ja ema pole keelanud. Aga seekord tuli see kõik nii järsku ja ootamata; nii äkki ei tulnud tõesti koduseid meelegi. On ikka hull küll! Kui saaks kuidagi asja veel parandada! Kui saaks kuidagi õhtuks koju!

Ja Karlos hakkas plaanitsema, kuidas saaks sundida teisigi tagasi pöörama. Kui seks mingit mõistlikku põhjust pole ja see ainult tema sooviks ning pealekäimiseks jääb, siis nad seda küll ei tee. Hannese saaks ehk veel kuidagi oma nõusse, Oskar aga vaataks kindlasti, mis Voolja teeb, see aga oma praeguses kapteniuhkuses ei tahaks tagasipöörmisest midagi teada. Teda ju mingi asi sinna kodupoole ei tõmba. Ja oma sisemuses tundis Karlos väikest põlastust Voolja vastu, — et miks ta on niisugune! — Kui ometi luup rohkem hakkaks lekkima, et enam edasi ei saaks, siis oleksid nad sunnitud kas või lähemale kaldale sõitma, ja sealt pääseks ta ikkagi maad mööda ringi koju. Aga see peaks nüüd pea sündima, sest hiljemini, kui nad jõuavad saarte piirkonda, ei aitaks mõnel saarel randumine enam midagi. Lekkiva luubiga oleks siis asi veel hullem. Ja siis sähvas talle kuri mõte: Kui ta õige katsuks mõnest lekikohast triivitakud välja lükata! Ta teab ju küll, missuguses lauas need on. Aga ta ei pääse ju kuidagi seda tegema, ilma et teised kohe märkaksid, ja, tõtt öelda, et ei julgeks ikka seda teha ka... Nii ikka elavamalt ning värvirikkamalt pildistusid tal silmi ees mõeldavad koduste hirmud ning askeldused tema pärast. — Ei, ta katsub Hannese ja võib-olla ka Oskari oma nõusse saada, ning siis

peab juba Vooljagi järele andma. Neid oodatakse ju samuti kodus; mis nad siis mõtlevad! Ja Hannese ning Oskari poole pöördes, kes nüüd, tegevuseta olles, teine teisel pingil päikese käes pikutasid, sõnas:

— Kas kodus ütlesite, et nii kaugele sõidate?

— Ei.

— Aga kui nüüd ööseks ära jääme, hakkavad otsima.

— Ah jah. Aga mis siis... eks me homme ole jälle tagasi.

Seda vastas Oskar. Kuid mõlemat poissi torkas see küsimus siiski ootamatult. Mõlemad tundsid, et hea see ei ole.

— Mis, kas juba koduigatsus? segas end nüüd Voolja vahele ja see oli otsustav. Neis endiski mattis veel seiklushimu mõtted koduste murest, ja ka Voolja pilget ei tahtnud nad välja kutsuda. Räägib pärast veel teistelegi!.. Ja nad vaikisid, et sellest mitte enam mõtelda ega rääkida.

Nii siis, vastutulekut loota ei ole, kui ta just otse manguma ja paluma ei hakka. Aga selleks ta ka ei alandu. Nõutult vaatas Karlos välja merele. Nad lähenesid neemele lahesuus. Seal seisis üks luup ankrus ja rannal oli lõbus trobikond inimesi. Asi hakkas Karlost huvitama. Kes need küll võiksid olla?

— Kapten, sõidusihis on luup ja rannal on inimesi, hüüdis ta taha.

— Näen isegi, oli kapteni vastus.

Hetkeks tõrjus see kõik muud mõtted kõrvale. Kõik aina vaatasid ranna poole, püüdes ära tunda luupi ja inimesi.

Karlosel tekkis mõte.

— Tuleks sõita ümber selle luubi — vaadata, kes on, ütles ta.

Vooljale meeldis see ettepanek. Ehk on seal tuttavaidki, ja las nad siis näha, kuidas tema, kaugel kodust,

juhib luupi ja väntab nende silma all nii mis midagi. Otsustaski sõita võimalikult ranna lähedale ja alles seal pöörata.

Jõuti lähemale. Luup oli võõras, kuid väga ilus ja korras — nähtavasti jahtklubist. Mõned rannalistujad tõusid ja vaatasid läheneva luubi sihis. Kapten tundis mõnu juhtimisest, pingutas šooti ja askeldas roolpuuga. Ees pakil oli Karlos oma põrandal lesiva kuue kaenlasse võtnud, mütsi tugevasti pähe surunud ja jälgis ärevusega mere sügavust. Võõra luubi kohal võis olla ninast saadik. Aga Voolja sõitis edasi. Selge kruusane põhi — vist kaelast — rinnust — kõhust saadik. Veel edasi! Karlos poleks uskunudki, et nii madalale sõidab. Kubemest saadik — rohkem küll ei ole. Kuid nüüd ta järsku luhvab. Kuidas ta toredasti jalaga roolpuud tõukab ja kahe käega purješooti sisse veab. Purjed on tuulest tühjad, Karlos saab laperdava fokaga hoope vastu külge. Rannal lõbutsev seltskond jälgib poiste manöövrit. Luubi kiil nagu oleks põhja riivanud. Vooljal on juba hirm: viimaks sõitiski liig madalale, viimaks luup ei vänta siin enam! Kuid Oskar on foka haaranud ja pakib seda vastu tuult. See võtabki tuult — pole viga.

Korraga:

— Jumalaga, kaptenihärra, tüürman ja pootsman! Millal Hiiumaalt koju jõuate?

Nii hüüdis Karlos, ja järgmisel hetkel kuuldus sulpsatus. Karlos oli vette hüpanud. Oli vaevalt kõhust saadik. Ja ruttu hakkas ta ranna poole sibama.

Poisid laevas olid jahmatanud. Rannalolijad naersid.

— Piilu, kuhu sa lähed?! karjus Voolja.

— Koju lähen, vastas Karlos üle õla.

— Miks sa ära jooksed? — nii ei tohi! hõikas Oskar.

— Pole aega, kõlas vastus.

— Põgeneda ei tohi, toome ta tagasi! kärkis Voolja,

kuid luup oli juba ninaga väljaspoole, purjed olid uuesti tuult võtnud ja tagasi pöörata polnud nii kerge. Kõik kolm poissi laevas hakkasid põgenikku kiruma, kuid rannalolijate pärast jätsid talle vängemad sõnad ja ähvardused järele saatmata. Seda olevat nad ju ammugi arvanud, ega

— **Pole aega. . .**

Piilust meremeest ei saa! Mis nad teda tühja kaasa võtsidki!

Karlos oli aga pea kuival. Keegi rannalolijaist viipas teda kutsudes, kuid Karlos pistis jooksu hoopis vastupidises sihis. Jõudes padrikusse peatus ta, tõmbas märjad püksid jalast ja särgi seljast, väänas need kuivaks, tõmbas särgi uuesti selga, sest sellel oli ju ainult aluots märg,

pükse aga kahe käega kui lippu peakohal hoides pistis jooksu — kodu poole. Siit oli tal ümber lahe umbes 7 kilomeetrit koju, kuid mis see talle tähendas! Ta oli rõõmus, nii rõõmus, et ometi õhtuks koju jõuab. Kord tekkis talle ka mõte, et kuidas ta poistega asja joone ajab, sest sekeldusi, etteheiteid ja pilkeid selle põgenemise pärast ikkagi tuleb, — kuid eks näe, esialgu ei tee see veel muret. Mis nad talle ikka võivad teha! — Ja ta lisas suures rahuldustundes aina jooksusammu — püksid peakohal tuult täis. Varsti ta aga väsis ja jäi käima. Ega tal nii rutt olegi, õhtuks jõuab koju nii-kui-nii. Ja ega nad enne hilisõhtut kodus nii väga muretsema hakkagi. Tuli minna mööda paarist talust; inimesi oli õuedel. Karlos tõmbas põõsa taga püksid jalga, kuid halb oli, olid veel märjad. Talude piirkonnast eemaldudes tõmbas püksid jälle jalast, pööras nad pahupidi ja nii neid uuesti peakohale tuulde tõstes laskis uuesti sörki. Enne linna supelrannani jõudmist peavad püksid igatahes olema kuivad. — Kuidas ta kodus seda sõidulugu ja päevast äraolekut seletab? Ja ta mõtles kogu loo algusest lõpuni uuesti läbi, püüdes sellele leida ilustusi ja vabandavaid põhjusi.

7. Nad vallutavad tühja saare.

Karlose ootamatu laevast ärakargamine aitas ülejäänute kahanevat sõidumeeleolu veelgi vähendada. Suhtuti küll sündmusse lahkuminevalt, olgugi et avaldusis oli enam-vähem üks toon. — Hannese meelest ei olnudki Karlose tegu nii väga rumal: selles oli omajagu tublidustki. Kes teab, kas ta isegi poleks vahel nii teinud. Ega temagi ööseks teadmata kodust ärajäämine head ei tähenda. Oskar ei osanud põgenikku hukka mõista ega ka vabandada. Niisugune ta on, mõtles ta endamisi. Kunagi ei tea, mis ta kavatseb. Ainult Voolja oli kindel, et Karlose samm

on püsti lollus, argus või ei tea mis. Nii oli ta oma väljendusis kõige otsekohesem, ja ta mõjus teistessegi nii, et kõigis jonn tõusis sõitu mitte katkestada, vaid vähemalt Vormsis ära käia, tulgu siis, mis tuleb. Muidu on Karlos lõppeks veel kangelane, kellele teised järele teevad!

Nii siis sõideti vaikselt edasi, vaadeldi eemal linnast saarte suunas sõitvaid luupe ja kaugemalt lähenevat vedurlaeva suure praamiga. Kuid igav hakkas ja söönudjoonud polnud nad ka hommikust saadik, nüüd aga päike kaldus juba õhtupoole. Oleksid nad ometi taibanud midagi söögipoolist kaasa võtta!

Omajagu vaheldust tõi nende sõitu see, et jõuti juba saarte piirkonda. Siin olid kohad ja veed tundmatud, seepärast tuli olla valvel, et kuhugi kinni ei sõida. Ainult Voolja oli kord Loorentsiga seda saartevahelist väila sõitnud ja tema peale tuli nüüd loota. Nii Oskar kui Hanneski oleksid heameelega tahtnud ka kord rooli asuda, kuid seni oli Voolja oma luubikapteni-õigusest kinni pidanud ja siin võõrail vetel ei julgenudki nad enam endile võtta juhtimise vastutust. Ajab Voolja kinni või kivile, siis pole vähemalt nende asi ega süü, ja on ta kord kapten, siis tundku ka teed!

Paremat kätt paistis Vormsi sadamasild, majad rannal ja paadid lautril või väljas vaiade küljes. Kuid tuul oli just silla poolt ja sinna poole loovima hakata ei julgetud, sest kuulduste järgi olevat siin piirkonnas palju kive ja karisid. Otsustati siis küljetuulega edasi sõita ja maanduda saare avamerepoolsel küljel. Ses suunas nähti parajasti sõitvat üht mootorit, ja sama kurssi hoides loodeti püsida õigel sõiduveel. Seal neemetaguses külas kavatseti ka hankida söögipoolist, sest Vooljal ja Hannesel oli veelgi veidi raha kaasas ja Voolja lootis külast leida ka mõnda tuttavat, sest sealt-mehed sildusid tihtigi linna paadisillal. Lootused olid nii kõige paremad ja sõit kaudu

võõrast saareranda hakkas pakkuma ka omajagu huvi. Päike oli juba seljataha õhtusse veeremas, merilinnud saalisid üksikult ja hulgakaupa madala saareranna ja ümberkaudsete laidude vahet.

— Oleks nüüd püss, hüüatas Hannes nii mõnigi kord, kui pardid madalalt üle laeva lendasid, — viiks koju pardipraadi. See oleks veel midagi, ja küll Piilul oleks siis kahju, et sääred tegi!

Aga see oli niisama teiste kõnekäände järele räägitud; olekski olnud püss, ega Hannes poleks lasknud. Hannes armastas loomi ja linde ja kui mereäärne poiss eriti veel merelinde. Ta tundis neid rohkem kui teised poisid; kooli raamatukogust armastas ta võtta loomade ja lindude elu kirjeldavaid raamatuid, uuris neid hoolega, pidas loetu meeles ja püüdis parajal juhul raamatust kogutud teadmisi väljas metsas ja mereääres täiendada ja kontrollida. Ta ronis puudele, leidis linnupesi, kuid jättis need puutumata. Ka teistele ei öelnud ta oma leiust. Kuid salaja ronis ta teist korda jälle samale puule, et vaadata, kuidas vahepeal linnupere oli arenenud. Mereääres ja rahudel vaatles ta merilinde. Kui pardi- ja aulipojad juba iseseisvalt rannavetel ujusid, jälgis ta neid salaja, tasa, üsna tasa suurte kivide tagant. Juhtus vahel nii, et ta teiselt poolt veesolevale kivile ronides selle taga varjul oleva aulipoja järsku kinni rapsas; kuid tal hakkas hale rabelevast linnust, kes muidugi nüüd arvas oma surmatunni tulevat, ja ta pani selle tasa veele tagasi, tundes lõbu tarmukast hoost, millega vabanenud noor lind suure ladinaga mööda vett eemale kihutas. Tal oleks olnud kahju lindudele häda teha, koju viia ja puuri panna neid olevusi, kelle ülimaks väärtuseks elus on vabadus, kes vangis olles surevad ka kõige paremal hoolitsusel. — Ei, ta vist küll ei oleks raatsinud püssiga neid lasta. Aga kes teab: püssil on niisugune imelik sala-

kavalalt kaasakiskuv mõju. Ta nagu uimastab natuke ja siis ei tea inimene iga kord, mis ta teeb.

Linnud olid hakanud teisigi huvitama. Seal-teal ujusid pardiemad poegadega. Viimased ei suutnud veel vanadega lennus täiel määral kaasa pidada, kuid seda väledamad olid ujuma ja sukeldama. Poisid hakkasid luubiga nende poole tüürima; aga igakord, kui nad juba õige lähedal olid, pöörsid linnud nokad vastu tuult ja kadusid suure ladinaga kaugemale, või kui mõni sattuski juhuslikult luubile liig lähedale, siis kadus see jäljetult vee alla. Aga huvitav see ajujaht oli, ja poistelt peletas see ajuti juba pealetükkiva igavuse.

Nad olid neemest mööda; kaugelt paistis juba külalauter paljude ankrustatud kalapaatidega. Kuid linde taga ajades olid nad aega raisanud. Päike oli just loojenemas ja tüüned rannaveed sädelesid purpurses säras. Oli tarvis rutata, et veel enne ööd jõuda küla alla. Kuid see näis olevat võimatu. Tuul oli just sealt poolt ja pealegi oli ta ju pikkamööda vaikimas. Külgtuulega jõuaks veel mõni aeg edasi, kuid vaibuva tuulega vastu tuult loovima hakata ei oleks mõtet — nad jääksid lihtsalt merele, kuni varahommikuni, mil jälle tõuseb värske tuul. Siin neemel maale minnes oleks aga hulk maad külani. Kui jooksekski selle otsa ära, aga luupi siia üksi jätta ka ei tohi: kes teab, kuidas öösel tuuled muutuvad ja mis võib juhtuda võõras kohas! Lagedal neemel küla karjamaal, ei ole aga ainustki osmikut või muud ulualust, kus võiks olla ööd. Mis teha?

Uued tundmatud rannad olid noorile avastureile lahkusetud, — näitasid ainult külma ja murelikku nägu.

Aga otse ees väikeses kauguses laotus avar Pasilaid terve rea tühjade heinaküünidega. See omapärane hoonekesterida paistis hea ilmaga ju kodurannalegi, ja juba ammu oli see poistele tundunud mingi salapärase saareriigina, nende huvi äratanud ja kujutelmi tiivustanud.

Kui nüüd õige sõidaks sinna; öömaja oleks seal kui-palju, ja tuul oleks sinna poole abimees. Aga peab ruttu otsustama, enne kui tuul hoopis kaob.

Need mõtted tekkisid kõigile poistele peaaegu ühel ajal, ja varsti oligi kokkulepe paari sõnaga saavutatud ning luup laiu poole teel.

Öö aga kippus vägisi peale. Hämarik mängis oma viimaseid värvimänge ja tuul näis olevat päevasest puhkumisest tõsiselt tüdinenud. Võeti abiks ainuke luubisolev suur aer, millega Hannes ja Oskar laevas püsti seistes mõlemad korraga sõudsid, ja nii viimaks kesköö paiku olidki nad kohal.

Ei olnud enam aega ega võimalust ankruplatsi valida, vaid ankrustuti seal, kuhu parajasti välja jõuti, pandi kiirusega purjed kokku, pumbati laevast veel viimne vesi välja, tõmmati siis püksid jalast ja hüpati vette, et aga saaks kiiresti maale. Öö oli soe, natuke liigagi soe, nagu vahel enne äikesevihma, seda soojem tundus veel merevesi, mille pind tuule tüündumisega oli muutunud peaaegu peegelsiledaks.

See oli vist kõige haaravam ja salapärasem hetk kogu sellest vaheldusrikkast päevast, kui kolm poissi suviöö pool-hämaras läbi vaikse ja madala vee ettevaatlikult sammusid ranna poole, — võõra ranna poole, kust neile lähedalt kätte paistsid küünide ronkmustad siluetid, eraldudes vastu veidi heledamat taevast, — nii nagu rida tondilosse, mis neil tuli vallutada ja endile eluasemeks sisse seada. Salapärasust suurendasid veel laiurannalt üleskohutatud merilindude tumedad, kriiskavad kogud, mis esile kerkisid ikka järsku, otse ehmatavalt, ja kadusid teadmata kuhu. Aga poisid olid vahvad ja sammusid aiva edasi, kuigi süda lõi harilikust veidi kiiremini, käisid siis ümber oma tondilosside, kaaludes missugune neist tuleks vallutada esimesena. Lossiväravad olid kas lahti või ainult lukuta

kokku lükatud, — paaril puudusid need üldse. Tähendab, erilisi raskusi siin ei olnud, kuid — sisseseaded ei rahuldanud vallutajaid: Hein oli muidugi talvel välja veetud, uus aga veel kokku panemata. Ainult paaris kohas oli veidi rohkem roo- ja heinapuru järele jäänud — sissepugemiseks ja mõnusaks olemiseks siiski vähe. Aga vahvad meresõitjad olid sattunud üksikule tundmatule saarele ja pidid juba tahtes või tahtmata siin leidma abinõusid ja võimalusi ajutiseks äraelamiseks. Ning leitigi! Kõikjalt, kus rohkem põhku leiti, kanti see sülega kokku ühte kindlamate väravatega küüni, kuhu seda lõppeks kogunes nii palju, et kõigele kolmele üheskoos sai valmistada päris mõnusa, pehme ja sooja pesa. Ja nagu harilikult ikka, et kui raskused mööda ning soovid teostatud, siis kaotavad ka saavutused palju oma endisest ooteaja salapärasusest ja elavast huvirikkusest, nii ka siin nüüd, kus kõik päeval tegelikult ja kujutelmades läbielatud suured asjad haihtusid pimeda heinaküüni pehmel põhuasemel ja jäi ainult sügava uinuvuse magus eeltunne, milles ainult õige hämaralt ja pealiskaudselt vilksatasid mõtted kodustest ja ka õhtusöögist, millest nüüd tuli olla ilma. Aga see kõik ainult üheks hetkeks, sest uneingel lendas üle tühja laiu, ja tal oli kiire väsinud poiste silmalaugude sulgemisega, sest või tal ainult siin olla. Ümberkaudu on veel palju saari ja laide ja nii mõnelgi neist asub inimesi ning väsinud poisse, kes nüüd kõik tahavad puhata, tahavad magada ja näha und kõigest sellest suurest, üllast ja huvitavast, mis päevavalgel saavutamatu.

8. Ühe robinsonipäeva algus täis kurbust ja rõõmu.

Esimesena virgus Oskar. Küüni seinapragudest, väravate vahelt ja rookatuse unnaaukudest voolas sisse heledaid valguskiirte vihke, lõigates mitmes sihis läbi küüni poolhämaruse. See valgusmäng ja kogu ümbrus oli nii

võõras, igahommikusest virgumisest nii erinev, et poiss esialgu ei taibanud, kus ta on. Kas tõesti ikka nõialossis, kaugel võõral, tundmatul maal?! Ja nii oli olnud unenäoski, — või kestab unenägu ikka edasi?

Aga siin on ju ta seltsilisedki, Hannes ja Voolja. Nad magavad alles, vaja nad äratada. Õigus, nad ju saabusid siia pimedas, aga siis näis kõik siin nii teist moodi. Ja luup peab neil ka siin kuski olema. Aga eks olnud ju Karloski nendega, kus siis tema on? Ah jah, ta ju hüppas vette ja jooksis ära. Nii siis nemad kolmekesi on siin Pasilaiul — nüüd tuleb kõik meele.

Ta müksas teisi.

— Kui kaua te mõtlete magada? Lähme vaatame, kas luup on alles.

Poisid virgusid, hõõrusid silmi, — ka neile oli kõik nii võõrapärane. Voolja aga taipas kiiresti kogu seisukorra ja seadis end tõusma; Hannesest aga sai uni uuesti võitu, ta sulges silmad ja sirutus uueks uinakuks.

— Tahaks juua, sõnas Voolja.

— Õigus jah, tahaks juua, — nüüd tundis seda ka Oskar. Enne oli see olnud mingi unega segatud ebamäärane tunne, nüüd aga tunneb ta selgesti — tal on janu.

Mõlemad poisid tõusid ja avasid küüniväravad, kust voolas sisse määratu hulk heledat päikesevalgust.

Väljas oli öösel nähtavasti vihma sadanud, ja õige tublisti, sest rohi oli alles märg ning madalamad lohukohad olid mudased, isegi üksikuid väikesi veelompe oli näha. Ka tuul puhus kaunis tugevasti ja jahedalt ning taeva all tõttas üksikuid pilverünkaid. Öösel näis olevat olnud tubli äikesepagi, poisid polnud aga sügavas unes sellest midagi kuulnud ega märganud. Noojah, eks eile õhtul oligi ju olnud nii lämbelt soe, siis ju ikka tuleb äikesevihma.

Vee nägemine tuletas uuesti meele janu; selle kustutamiseks oli tingimata vaja midagi ette võtta.

Poisid vaatasid mere poole otsides silmadega oma luupi — ja kohkusid. Luup oli küll seal, kuid hoopis teises seisandis kui eile õhtul: ahter pooleldi laiuranna poole, kogu laev veidi küllakil, mast viltu. See nähtus peletas janu ühe hoobiga. Tähendab, tuul on öösel keeranud ja luubi pika ankruketi otsas madalikule ajanud! Kui ta nüüd seal kivide otsas on täitsa puru ja katki!..

Voolja kargas tagasi küüni, tiris vägisi Hannese põhkudest, seletas talle paari sõnaga seisukorra, mis ka uniseimaltki une pidi peletama — ja peletaski — ning joostes läksid kõik kolm alla rannale oma saatust selgitama, et kas pääsevad nad täna üldse siit laiult, kas saavad juua ja süüa või...

Jah, nii see oli. Nad olid eile õhtul luubi ankrustanud liig ranna lähedal. Aga kust nemad teadsid: oli juba pimedavõitu ja nad ei tunnud siinset randa. Nüüd oli aga luup tuule pöörates jätnud ankru väljaspoole ja triivinud kõvale kruusasele madalale tugevasti kinni. Seal ta nüüd seisis, pooleldi kuival, rõõtsakil lekkival pahemal küljel. Õnn, tõesti õnn veel, et ei juhtunud ees olema mõnd suurt kivi; siis oleks luup küll selle vastu purunenud, sest öösel oli ju kindlasti olnud väga vali tuul. Aga kes nüüdki teab, kuidas see küljelaud ja põhi välja näeb, või kas kiilu ongi enam all! Ja parimalgi juhul — kuidas sealt madalalt pääseda? Mis suudavad nad siin kolmekesi teha! Pealegi on kõht nii tühi ja janu piinab!

See vast oli lops. Nii siis lõpeb nende suur sõit! Poistel oli nutt kurgus. Ja korraga olid nad kadedad Karlosele, kes kindlasti nüüd praegu kodus paadisilla pukiotsal jalgu kõigutab ja kalu söödab.

Hanneses tekkis pahameel, ja Voolja poole pöördudes sõnas etteheitvalt:

— Sina juhtisid luubi nii madalale! Tiri nüüd ise lahti ka!

— Kas mina taga roolis nägin! Eks sa kui tüürman ees vaadanud, kui sügav on ja kui palju ketti võis järele anda! Sinu süü ongi! oli Voolja äge vastus.

Aga mis aitas vastastikku süüdistamine! Kõigepealt oli vaja janu kustutada ja siis vaadata, mis edasi saab.

Poisid jätsid luubi sinna paika ja läksid laiule luusima, et kas ehk leiaks kustki joogivett. Hannes katsus ühest lombist maitsta, kuid ligipääsmiseks tuli astuda mutta, millest aga vesi kohe sogaseks muutus, ja pealegi oli see seal nii jäledamaiguline, et lihtsalt ei võinud suhu võtta.

— Lähme suplema, see aitab janu vaigistada, andis Voolja nõu. Ta oli kord lugenud merehädalisist, kes januga võitlesid end vette kastes.

Nii tehtigi. Poisid lamasid tüki aega ühes tuulevarjulises rannasopis madalas, soojas vees, ja tõesti, see vähendas janu tunduvalt. Selle-eest tekkis aga söögiisu, — aga noh, alles eile hommikul sõid, nälg pole veel nii hull!

Kui ete katsuks kala püüda, mõtles Hannes ja küsis:

— Kas kellelgi juhtub olema õng kaasas?

Selgus, et ei ole. Ka Voolja tasku-kraamilaos mitte.

— Aga mõni nööpnõel või vedrunõel? päris poiss edasi.

Vooljal oli püksivärvlis säärane soovitud vedrunõel.

— Mis sa siis sellest tahad? küsis ta.

— Tahan õnge teha ja kalu püüda.

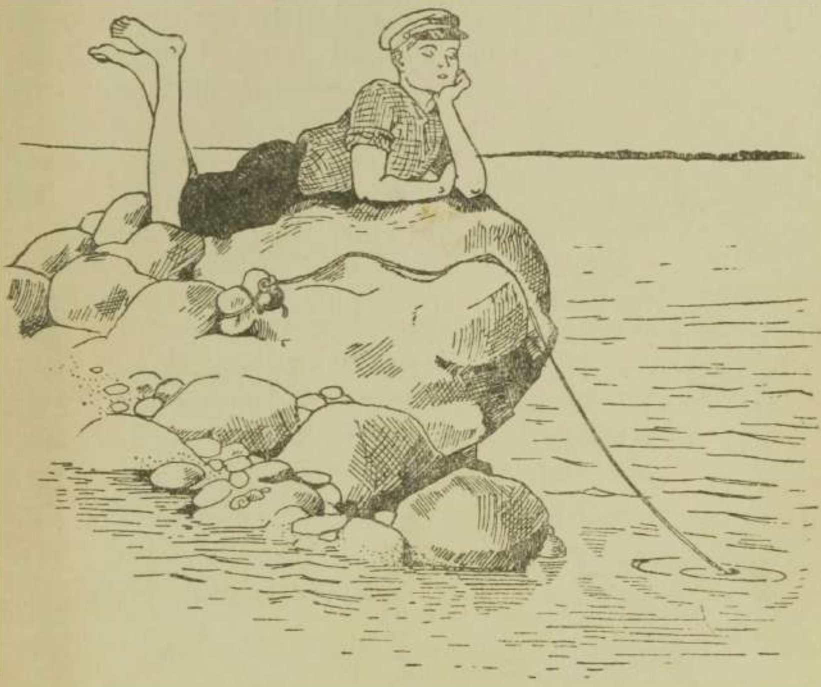
— Kes siis sellega kala saab, naeris Voolja.

— Anna aga nõel, ma katsun, ehk õnnestub.

Poisid riietusid; Hannes sai soovitud nõela, tagus terava kiviservaga selle vedrupoole küljest ära, painutas ülejäänud nõelapoole õnge moodi kõveraks ja jooksis luubi juure, kus teadis olevat roolpingi kastis kera peenikest nööri. Selle toonud, kinnitas omatehtud õnge nööri otsa

ja hakkas otsima, mida võiks panna söödaks, sest vihmausse polnud siin võimalik saada.

Oskar soovitas rannaäärseist lompidest ogalikke püüda Voolja aga arvas, ega suured kalad neid võta, ja soovitas suuri sitikaid, mis mudaveerel ringi jooksid. Hannes kaht-

Igavaks läks juba oodates. . .

les ka sitikais ja tahtis midagi pehmemat. Viimaks leidis ta rannalt adru alt suuri tõuke — neid peaksid kalad võtma. Ühe suurimaist ajas ta korrapäraselt õnge otsa ja jooksis siis oma püügiriistaga otsima parajat püügipaika. Meres, mitte kaugel laiurannast, oli suur kivi ja selle tagant algas kaunis järsku sügavam vesi, — seal võiks õnne katsuda. Sinna jõudes heitis ta õnge sügavamale poole välja, sidus nööri teise otsa parajalt raske

kivi, mille asetas enda kõrvale, ja heitis ise sinnasamasse suure kivi lamedale pinnale pikali. Aga ei kala ühtegi. Igavaks läks juba oodates ja kivigi külje all muutus pikkamisi päikesest palavaks.

Vahepeal Voolja ja Oskar uurisid laidu. Nad olid jõudnud maandumiskohast kaugele laiu teise otsa. Seal oli savikaskruusane pind üksikute suurte paerahnudega. Kivide auklikel ja osati õõnsail pindadel oli öisest vihmast veel vett, mõne kallakuga kivi ääres savises augus õige rohkestigi. Vesi näis puhas, poisid maitsesid: kaunis lääge ja juba soe vihmavesi, kuid mingit just erilist paha maiku ei olnud. Janunejad maitsesid uuesti — tõesti, võis juua. See oli vast õnn. Ja kõhuli veekogumikkude ääre laskudes jõid nad suuga otse kohalt, aplasti, innuga, sest janu oli ikkagi kaunis tunduv, siiski olles seal juures ettevaatlikud, et vesi liigutades ei seganeks. — Kui hea on ometi vesi! Kui hästi maitses siin see viletski vesi! Kuidas nad ometi enne seda nii pole tunnud?!

Oma janu kustutatud, tuli neile meele ka kivilejäänud kalur. Nad hõikasid, käsi suu ääres hoides, valjusti, mõlemad korraga:

— Hann—nes! Hann—nes! Tule jooma! Siin on vett! Vett!

Kuid Hannes ei kuulnud.

Siis jooksid poisid tüki maad lähemale ja hõikasid uuesti.

Nüüd kuulis hõigatav. Ta hõikas vastu, jättis õngenööri sinna paika, laskus kivilt vette ning tuli seltsiliste sihis.

— Vett? Tõesti!

Ja kiiresti oli ta näidatud suunas neile sõnadele tõestust otsimas.

Temagi jõi — jõi, kuni kadus janu.

Nii siis — üks häda esialgu vähem, ehk saab teistestki jagu.

Juba märksa paremas meeleolus sammusid kõik kolm tagasi luubi poole. — Saaks nüüd selle ka madalalt lahti ning sõidukorda, siis võiks jalamaid asuda koduteele, — või vähemalt jõuaks Vormsi, küla alla; sealt saaks juba edasi — ja saaks ka süüa!

Aga kui korraga ei saagi luupi lahti — või ei püsi luup enam veel — mis küll siis?! Kuidas nad siis siit tühjalt laiult pääsevad? Kui teeks õige suure tule, ehk mõni saarekülast tuleks paadiga vaatama. Aga vaevalt vist keegi nii pea tuleks, sest arvatakse, et on lõbusõitjad, pealegi, kui nähakse nende luupi rannal.

Asi on siiski paha!

Vahepeal Hannes jooksis kiiruga oma õnge vaatama — nii huvi pärast, sest ega ju sealt loota midagi pole. Kuid, mis — kivi, mille külge õngenöör seotud, nagu liiguks ja nihkuks suure kivi pinnal! Ega ometi — ega ometi kala pole hakanud! Hannes teeb hiigla hüppeid, hoolimata oma riietest, mis märjaks saavad, ja jõuab suure kivi juure parajasti, kui õngenööri otsas olev kivi sellelt kavatseb vette libiseda. Tingimata üks kala vedib õngenööri — ja kindlasti üks suur kala. Kuid pea, nüüd oled sa käes! — Hannes veab ettevaatlikult, kuid suurimas sisemises ärrituses nööri sisse, ja eks olegi: otsas on suur — — suur, ei hiigelahvenas. Kas on Hannes üldse nii suurt enne näinudki? Küll sipleb ja rapleb! Kui ta nüüd siiski viimasel hetkel veel otsast ära kukub!... Pea! — Armas Jumal! aita, et ei kuku!

Lõppeks on siiski kala kivil ja Hannes kõhuli selle otsas, hoides saaki veel kahe käega lõpustest. Ühtlasi kukkus ta karjuma ja seltsilisi juure hüüdma. Küll on ikka mürakas! see läheb veel kivilgi käest ära. Ja meeleheitel haarab kalur nööriotsas oleva kivi, hakates

sellega kalale hoope pähe andma. See oli otsustav. Kala jäi vait, ja võidurõõmsalt ajas end Hannes kivil püsti, tõstes oma ootamatu saagi kahe käega uhkelt üles, juureruttavaile seltsilisile seda näidates.

— Kuidas selle kätte said? kas tõesti ikka selle õngega? päris Voolja imestunult.

— No küll on alles kala! Küll on ikka vahva ahvenas! imetles Oskar.

Nüüd oli Hannese tund. Suure heameele tõttu ei osanud ta õieti midagi vastata. Las olla Voolja kapten ja juhtida laeva, rääkigu Piilu kodus neist nüüd mis tahes, las Oskar vahtida nüüd suu ammuli — tema on see, kes püüdis suure kala ja võib-olla päästis sellega teisedki näljast! Tehku nad seda järele! — Nüüd oli Hannese tund ja teised tunnustasid seda.

Kui oli küllalt kala igast küljest vaadatud, uuritud, kuidas ta õnge otsa hakkas, raskust hinnatud, kusjuures Voolja arvas, et tingimata kaalub see mürakas noh oma kaks kilo ikka ära, siis tegi Hannes ettepaneku tuli üles teha ja kala küpsetada. See meeldis kõigile ja kuna õnnelik kalur ise kala jäi puhastama, ruttasid teised suure õhinaga tulepuid otsima. Rannal ei olnud puudu meriajust, seal oli kuivi oksi ja isegi üksikuid puulaevult langenud halge, küünipõhjast toodi hakatuseks sületäis kuiva roogu, Vooljal oli oma tasku-kraamilaos päris korralik välgumihkel, — ja varsti loitis rannal suur lõke, mille ümber askeldades poisid end enam sugugi ei tunnud merehädalistena, tühja saare nälgivate vangidena, vaid selle uue maa tõsiste vallutajatena. See on rikas maa ja helde maa: siin leidsid nad uhke öömaja ja joogivett külluses; siin selle maa kalarikkas rannavees püüdsid nad ahvena, millist muidu suured kalamehedki harva näha saavad; selle maa kuulutavad nad omaks ja asuvad kord siia elama. Karloski võib tulla, kuid enne peab ta püha-

likult tõotama, et ta neid edaspidi enam kunagi hädaohus maha ei jäta, sest võivad tulla ju ka ohuajad, kes teab. Ja omandusõigust tal saare peale ei ole, ehk olgu siis, et ta selle neilt edaspidi saavutab mingi erakordse teene eest. On siis tema selle saare vallutamisega mingit vaeva näinud!

Nii igatahes arutasid oma asju ka indiaanlased laagritule ümber. Vahe siin oli ainult selles, et poistel käesoleval hetkel puudus rahupiip, millest oma otsuste ja sõnade kinnitamiseks ning jäädvustamiseks mõne mahvi oleksid võinud tõmmata. Aga nüüd selle nii tähtsa asja puudumisel — ei tea, kas nende otsused ja õhulossid on ikka püsivad...

Vahepeal oli lõke suurelt loitnud ja suits võis ikka küll kodurandagi ära paista. Suure orgiga kõrvaldati nüüd ülejäänud tukid, ja söed ning tuline tuhk aeti ettevaatlikult hunnikusse. Sinna sisse maeti kala kõige soomusega. Aeg-ajalt asetati põlevaid tukke tuhahunniku ümber, et see püsiks ikka ühtlaselt palav, ja pöörati ka kala teisele küljele. Aga see küpses pikka, poisid ei läbenud enam oodatagi. Lõppeks saabus siiski hetk, mil see tunnistati küpseks ja otsustati alata pidulikku söömingut.

Oleks nüüd ainult veidi soola, siis oleks rõõm täielik! Siin muidu nii täiuslikus maailmas juhtub aga väga harva, et rõõm on kõigiti täielik.

9. Neil oli lihtsalt õnne.

Nad oli joonud ja olid ka söönud, ning ei või öelda, et see oleks halvasti maitsenud. Kui kodused toidud vahel pooltki nii head maitseksid!... Kalast oli kõigile jätkunud, olgugi et noh, ka rohkemgi oleks ära kulunud.

— Imelik ikka, et see kala sul õnge hakkas, sõnas

Oskar pärast viimse suutäie neelamist kõrbenud soomustega nahatükki sütele tagasi visates.

— Mis imelik see nii ikka on; mul oli ikka ka hea nõel, millest Hannes õnge tegi! Ega iga nõela otsa poleks juba hakanud, sähvas Voolja võimalikult ükskõiksel toonil vahele.

Hannesele see jutt aga sugugi ei meeldinud. — Või Voolja nõel!..

— Miks sa siis ise oma nõelaga kala ei tõmmanud. Nüüd sinu hea nõel, aga kui õngele läksin, siis naersid! tõreles Hannes Voolja poole.

— Ise valisite mind kapteniks, ja millal siis kapten enne on käinud meeskonnale kala püüdmas! püüdis Voolja end kaitsta.

Hannes ise hindas oma õnnestunud kalapüüki otse erakordselt ja oli solvunud, et Voolja püüdis seda nagu veidi alahinnata, hariliku päevasündmusena paista lasta, — ja veel nüüd, kus kala söödud ja Voolja sellest kindlasti mitte kõige vähema osa ei saanud! Mis siis, kui ta ise kala oleks püüdnud, ja veel niisuguse kala? Siis oleks kiitus ja uhkustus sellest kostnud kindlasti Hiiumaale.

Hannes võis saada ägedaks, kui tal solvunult tuli oma asja kaitsta. Ja Voolja võis jälle jonnakalt vastu ajada, vahel päris rumal-jonnakalt. Seda teadis Oskar, ja märgates sädet Hannese silmas ning kõrgendatud häält, kartes, et siin võib äsjasöödud kalast veel tekkida tüli, otsustavalt sõnas vahele.

— Oli ikka õnne asi: Hannesel oli õnne. Ja meil kõigil on täna olnud õnne: näe, leidsime vett. Ja arvan, et meil on täna veelgi õnne: saame ehk ka luubi lahti ja siit minema — minema siit õnnemaalt.

Luubi ja ärasõidu mainimine viis poisid uutele mõtetele. Jah, päike on juba pea lõunas, aga nad pole luubi päästmiseks veel midagi teinud. Ega nad ometi teist ööd

enam taha siia jääda — nälgima ja koonutama! Vaevalt nad veel teist korda säärast kala saavad ja siis luti kas või kive. Ja nad tõusid ning läksid luubi poole vaatama, mis selle päästmiseks teha saab. — Voolja aga harutles ikka endamisi, et kuidas see kala, säärane vana tark veeloom, ikka Hannesele õnge hakkas! Nende suurte tõukudega sealt adru alt katsub ta tingimata ka ise kord õnne. — Ja säärase viletsa õngega veel kui täna! Imelik jah!

Imelik, jah! mõtles tingimata ka kalatükk ta kõhus, — kuidas ta ometi, säärane vana tark kala, niisuguse viletsa õnge otsa hakkas ja end välja laskis vedada!

Imelik!

Aga eks õnn ole ju alati imelik.

10. Jõu ja nõuga päästetöil.

Luubi juures leiti, et vigasel küljelaual pole uut häda midagi, ainult triivida tahab uuesti, ja et kiil on luubil ka ikka alles all, kuigi teadmata, kui otse ja kindlasti.

Laevas sai ka Voolja ühes kapteniõigustega oma rahu tagasi, mida see „imelik“ kala äsja oli seganud, ja varsti ta kamandas:

— Luup tuleb jälle samuti tühjaks teha, nagu eile hommikul. Pallast ja põrandad välja!

Sellest tööst haarati kolmekesi kinni, ja varsti oligi see tehtud.

Pump välja ja vett lööma! kõlas järgmine käsklus.

Hannes seadis pumba üles ja hoidis seda kohal, Oskar tõmbas mis suutis. Voolja ise aga otsis üles vana varreta kastruli ja hakkas sellega kõigest jõust vett üle parda välja loopima.

Varsti oligi luup veest tühi, seda nirises aga õige tugevasti juure.

Oli vaja laev kallutada teisele küljele, nii et lekkiv külg veepeale tuleks ja seda triivida saaks. Kuid olgugi, et laev nüüd pallasti, vee ja muu lahtise kraami väljatoimetamise tagajärjel märksa püstimal seisis, nõudis selle üle kiilu ajamine ikkagi omajagu jõudu. Oli nüüd Voolja muidu mis ta oli, mere- ja laevaküsimusis oli ta ikkagi osav ja oma kaptenitiitli auga ära teeninud: ka siingi leidis ta kergesti nõu. Ta kamandas mõlemad seltsilised laeva kallakupoolse külje alla tõstma, ise aga päästis alt lahti fokafalli, sest see oli uus ja tugev, sidus sellele otsa veel ühe teise laevas leiduva köiejupi ja läks nüüd selle pika, mastiplokis kinnioleva nööriga laeva teisele küljele tõmbama. Nii mastilt tõmmates oli tõmbejõud muidugi mitmekordne, ja — üks... kaks... kolm!... kõigi ühisel jõul tõusiski laev püsti kiilule ja kaldus sealt edasi paremale küljele.

Hurraa! nõu ikka aitab, kui jõud on napp.

— Las nüüd natuke kuivab, siis vaatame triivi üle, ja siis pole muud kui veame luubi lahti, ütles Voolja, ise aga hakkas mõtlema, kuidas seda küll teha, sest kolmekesi, ainult oma jõuga, nad seda nii lihtsalt nüüd küll ei suuda. Talle tuli meele. Kord olid suvitajad suure luubiga kaunis priske tuulega nii tugevasti kinni istunud, et ise kuidagi enam lahti ei saanud. Siis läksid neile luubimehed rannalt appi, tõid sõitjad maale ja võtsid ka luubi lahti. Hm, ta teab nüüd küll, kuidas nad seda tegid; ta oli ju päästeluubiga kaasas olnud ja isegi aidanud. Kui see aga siin õnnestub, sest abinõud on ju siin räbalad ja abi ka vähe? Aga peab katsuma.

Jah, nii küll poleks saanud edasi sõita, sest küljelauast oli eilne triiv mitmest kohast väljas ja lekk seetõttu päris tugev. Aga triivtakku ju oli ja oskust täna juba eilsest rohkem, nii et pea olid kõik ligipääsulised lekikohad uuesti kinni triivitud, nii hästi või halvasti kui

see nüüd oli. Aga oludega arvestades ikka kaunis hästi. Otsekohe nüüd ära küll ei vaju, olgugi et ehk tihti ja tublisti peab pumpama. Veel kord pumbati vesi välja, et laeva nii palju kergitada kui iganes võimalik, ja siis algas see suurim töö — laeva madalalt lahtivõtt.

Vooljal näis olevat usku asjasse, teistel aga küll vähe, olgu siis, et Oskar lootis õnnele. — Nüüd hakkas aga Voolja tegutsema.

Kõigepealt uuris ta täpsalt järele, mis suunas vesi luubilt lähtudes kõige lähemalt süveneb. Siis käskis ta Oskarit ja Hannest ankru sealt ära tuua, kuhu see eile õhtul heideti, ning asetas selle laevast paremale poole, täävist umbes 8—9 meetri kaugusele tugevasti merepõhja. See tehtud, kinnitas ta fokafalli lahtise otsa — jälle, et see oli nööridest kõige tugevam — ankruketi ühe lüli külge, ja nüüd hakkasid kõik kolm Voolja kamandul falli teisest otsast hiivama. Laev hakkaski sügavasti kalduma paremale küljele.

— Kui ainult plokk peaks! muretses Voolja. Aga plokk oli tugevasti masti küljes ja pidas.

— Vaata ikka, et vant peab! kui see järele annab, tuleb kogu mast kõige plokiga merde, parandas omalt poolt Hannes.

Aga vasakpoolne vant, millel kogu pinevus nüüd lasus, polnudki kuigi usaldatav. Tuli nöör järele anda, laev vanasse seisandisse lasta ja vant igatahes uuesti kinnitada. Ühe vaba köieotsaga oli see varsti tehtud.

— Vaat, me peame nüüd laeva nii küljeli tõmbama, et ta juba küljepõntsal ujuma hakkab ning kiilu põhjast lahti kergitab. Ja kui vähegi juba läheb, siis peame katsuma laeva kõigest jõust siit ära sügava peale lükata, seletas Voolja oma plaani teistele. — Kui saaksime viis meetritki edasi, siis ta juba peaaegu ujuks! Aga nüüd

peame pingutama, sest kui me laeva nii lahti ei saa, siis ei saa me teda üldsegi lahti, lisas ta siis.

Poisid asetusid kõik luubi paremale pardale ja siis asusid kõigest jõust nöörist tõmbama. Uuesti kaldus laev paremale küljele, parras oli juba pea vees — seal korraga tundsid tõmbajad nööri järele andvat, laev lõi end järsku tagasi, ja järgmisel hetkel leidsid poisid end kõik kolmekesi laeva kõrval pikali vees, fallinöör ikka veel peos. — Esimese ehmatusega ei osatud midagi mõelda ega öelda, vaid ruttu kargasid poisid vees jalule ja jäid veest nõrguvate riiete ja lahtiste suudega vahtima, mis õieti on juhtunud: Kas on mast pooleks, nöör katki või plokk alla tulnud? — Aga ei paistnud olevat üht ega teist.

Korraga ütles Hannes:

— Toru sõlm!

Ei saadud kohe aru, mis sõlm; kuid siis:

— Noojah, sina seanahk! Millal Toru enne õiget sõlme on osanud siduda! Seda oleksime juba pidanud teadma! Aga kus, kapten — —! Seo enne sõlm, nii et peab, ja hakka siis kapteniks! Nüüd oleme sinu, logardi, pärast kõik märjad!

See oli Oskar, kes kirus, ja ähvardavalt astus ta Voolja poole.

See taganes veidi, pahvatas aga siis vastu:

— Sina, vilets, ei oleks teadnudki kuhu ja mida sõlmida! Mis sa veel räägid! Eks sa sidunud ise! Sina luupi juba siit lahti ei võta. Sinu poolest võime siin kas või nädal aega istuda ja nälgida. Et sõlm ei pidanud — noh, mis siis on? Nüüd sa tead, nüüd sõlmi ise uuesti!... Kas mina siis teadsin, et nii tugevasti vedib? Mis sa tuled rääkima!

— No, kui sa juba kord sõlme panid, siis oleksid pidanud ka panema, nii et peab! tuli nüüd ka Hannes va-

hele. — Nüüd sõlmige ja vedige ise, kui tahate! Ma ei tulegi enam tõmbama.

Ja läks kaldale, tõmbas märjad riided seljast, väänas ja seadis palavale kivile vastu päikest kuivama.

Varsti olid ka teiste riided sealsamas lähedal, ja kolm alasti poissi pikutasid päikese käes, igaüks ise poole vahtides, sõnagi lausumata.

Kogu see päästekatse oli ometi Voolja mõte ja ettevõte; ja tal oli selle äparduse pärast ikka teataval määral piinlik ka. Kes sellele sõlmele teadis nii rõhku panna! Ega oleks veel midagi olnud, poleks nad mitte nii lollisti üle parda kukkunud. Aga ta tahab ometi näidata, et ta kavatsus on õige ja et nii luubi lahti saab. Kas või üksipäini.

Sõnalausumata tõusis ta ja läks luubi juure tagasi. Selgus, et fall oli kukkumisel plokist hoopis välja joosnud. Aga ta oskas ju ronida — ja varsti oli ta otsa jälle plokist läbi viinud. See tehtud, läks ta uuesti sõlmima, võttis kümmekond ketilüli lähemalt, et jääks sõlme jaoks rohkem nööri, ja sõlmis siis — vihaselt, üks, kaks, kolm, neli, viis sõlme peale. Ja siis veel proovis ning sikutas — see järele ei tohi anda, tulgu nüüd kas või mast maha! Läks siis pardale ja hakkas natukehaaval pingutama; otsa pani naabi alla ja kui oli veidi pingutanud, kinnitas selle. Nii vähehaaval edasi, ja luup kaldus juba jälle märksa paremale küljele.

Kaks poissi rannal vaatasid seda toimingut tummalt pealt; lõppeks aga, kojupääsmise lootusest ja üldse tegevushimust aetud, tõusid mõlemad, haarasid Voolja kõrval nöörist ja asusid uuesti tõmbama. Sest nad teadsid, et kui keegi neist oskab luubi lahti võtta, siis ikka ainult Voolja — noh, olgu siis juba kõik ühes koos.

Keegi ei rääkinud sõnagi.

Näis, nagu oleks läinud harilik jutt ja hüüatuste

energia nüüd tummalt töötades kätesse lisaks, sest laev kaldus nüüd õige tugevasti. Veel kord — aga juba pidas kapten jälle tarvilikuks kamandada: — korraga! veel kord — üks, kaks... kolm! Pidage nüüd, ma kinnitan falli naabile! Nii, enam ei või — parras läheb juba vee alla. — Katsume nüüd lükata.

Igaüks pani välja oma viimse jõu. Siis kargasid kõik vette ja katsusid lükata. Ega midagi, ehk saab veel jagu. — Kiil oli ikka veel kinni, eriti ahtripoolt, aga küljepõntsal kandis juba õige tugevasti.

— Lükkame nüüd otse edasi: üks — kaks — — rammuga!

Kõik tõukasid mis suutsid, ja — eks liikunudki luup veidi. — Nüüd mitte jätta — edasi!

— Üks — kaks — — korraga!

Ja jälle nihkus veidi edasi.

— Kui nii viis meetritki edasi saame, siis on suur häda möödas, avaldas Voolja lootust.

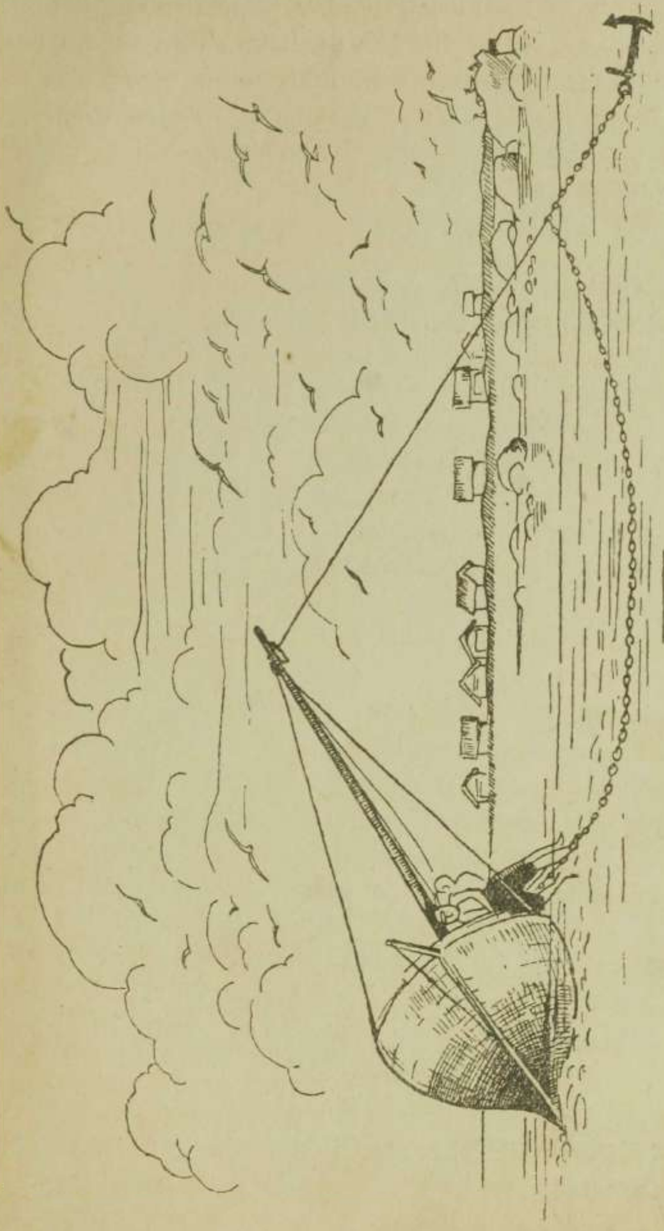
Tagajärgedega tõusis ka tööõhin; üleni higised, töötasid poisid.

Kõlas nüüd juba ühest suust:

— Üks — kaks — — sikuta!

Aga korraga luup enam ei nihkunud, rebi kas või hing välja. Voolja hakkas takistuse põhjust uurima ja leidiski, et kiil istub kinni ühel lamedal, põhjast veidi väljaulatuval kivil.

Peeti nõu. Et kivi kõrvaldada, seks on ta liig suur; luupi katsuda kuidagi edasi lükata või hiivata oleks asjatu, sest siis läheks ta ahtri poolt, mis veidi sügavamalt vees, veel enam kinni. Ainuke abinõu on: katsuda kiilu kivilt paremale poole maha libistada. Aga just seal pool on kiviserval väike tõus ees, kuna vasakule poole on libask. Kuid sinna poole lükata ei saa, siis jääks kivi luubi külje alla, ja kuigi põnts kuidagi sealt üle ujuks — ka

Üks — kaks — — korraga!

ankrukett ja laeva küljeli hoidev pinguli nöör ei laseks teda enam vasakule. Nii siis peab katsuma ikkagi paremale nihutada, olgugi üle kivi kõrgema serva.

— Falli vaja uuesti pingutada, kamandas Voolja, — vast kerkib kiil veel natuke, — ja lükates on ta ka juba veidi lõdvenenud.

See ei olnud kerge ülesanne, kuid tehtud ta sai.

— Otsige rannalt paar pikka roigast hoovadeks, käskles Voolja edasi ja asus ise vana kastruliga vahepeal laeva kogunenud vett välja loopima. — Kuid hoovapuude otsimine polnud sugugi nii lihtne asi. Väikesi roikaid oli kaldal küll, kuid ei ainustki pikemat puud või latiotsa. Mõtlesid kord juba küünikatusest roovlati välja kiskuda, kuid et seegi polnud kerge töö ja pealegi võis tekitada pahandusi ning sekeldusi, loobuti sellest. Viimaks, kaugemal, avamerepoolsel rannal leiti üks suur männioks. Kui sellel vähemad oksad küljest laasida, saaks hoova. See siis tassiti kohale ja püüti niivõrd ülesandele vastavaks muuta kui sai.

Vahepeal oli Voolja luubis oleva sama vana kastruli äärega kaevanud väikese kanali kivi kõrvale ja sealt kiilu sihis mööda mere põhja sügavamale poole edasi. Kui nüüd õnnestub kiil sinna sisse nihutada, siis peaks vist saama juba küll hulga paremini edasi. Seati siis suur männioks ahtripoolt otse kiilu alla ja hakati hoovama. Kuid selle asemel, et kohalt nihkuda, hakkas laev kivil kui teljel pöörduma. Ei aidanud muud kui toodi juure paar suuremat pallastkivi ja asetati need ette täävi kohale kiilu vastu põhja. Nüüd uuesti hoovates ei saanud laev enam pöörelda ja pidi andma järele.

— Üks — kaks — — jõuga!

— Hüva, nüüd ahtrisse kivid vastu ja täävi poolt samuti hoovata!

Hangiti eest kivid välja ja asetati taha. Ja siis uuesti:

— Üks — kaks — — korraga!

Jälle nihkus. Nüüd veel kord tagant.

— Hurra, ahter on kanalis! Nüüd eest veidi niisama, ilma hoovata — läheb!...

Ja kogu laev oligi kivilt maas.

Poisid olid väsinud, päike paistis kõrvetavalt, kuid selle õnnestumise järele ei läbetud jääda puhkama. Edasi — edasi, kuni laev ujub!

Kanalist oli abi; juba märksa kergem oli laeva edasi lohistada. Nii saadi kogu jõudu ja oskust pingutades umbes kolm meetrit edasi. Siin tuli aga veel viimne takistus. Voolja oli oma kastruliservaga kanali kaevanud otsesihis edasi, arvestamata sellega, et ankrukett ja pinguli fallinöör laeva ei luba päris ses sihis liikuda, vaid veidi ankru ja laeva kallaku poole kaares. Juba oligi kiil kanaliserval ega tahtnud enam edasi lohiseda. Aga see viga oli kerge parandada, ja varsti oligi kanal ka uues sihis veetud. Uuesti asuti lükkama — jälle nihkus. — Nüüd, nüüd veel! Ka sügavamaks muutub juba. — Ujub!! Veel kord! Pea!

Voolja asus masti juure.

— Ma annan nüüd fallinööri natukehaaval järele, te aga lükake edasi! Oota! Nüüd!

Veel veidi ettevaatlikku nihutamist ja jõupingutust, ning laev ujus — ujus päris püsti, mast sirge kui küünal.

11. Jälle purjede all.

Poisid olid rõõmsad, südamest rõõmsad. Ja Voolja oli uhke, hinge põhjani endaga rahul. Just samuti nagu Hannes kalapüügi puhul või veel rohkemgi. Kogu see

päästetöö oli peamiselt tema töö, tema teene! Teised olid küll aidanud, kuid oskus ja algatus oli tema. Au jääb siin ikkagi temale!

Ja ega vaielnudki keegi selle vastu. Nüüd oli veel vaja ankur sügavamale viia, ja siis võis puhata. Lähemale rannamurule sirututigi. Kuid ei olnud seal kaua asu, sest janu, mis suure askeldusega, liiatigi vees olles, oli nagu vahet pidanud, hakkas nüüd päikesesoojas uuesti tunduma. Aga mõni häda, vett ju on. Ja uuesti käidi veeloigukesis joomas. Seal oli aga vesi tublisti vähenenud, sest enam kui poolepäevane päikeselõõsk oli teinud oma töö. Homme poleks seal enam tilkagi. Vee maitsegi oli juba halvem, kuid siiski joodi niipalju kui suudeti, sest kes teab, millal jälle saab.

— Nüüd pole enam muud kui katsume, et siit minema saame, algas Hannes.

— Jah, mis siin veel oodata, tõendas Oskar takka.

— Läki siis laeva — ja purjede alla! kinnitas otsust käsklusega Voolja.

Luubi juure tagasi saabudes asetati kõigepealt pallastkivid ja põrandad kohale, siis riietuti ja heisati purjed. Ankrut hiivates oli aeg juba kaugelt pealelõunane, tuul oli aga vaikne, nii et nad ka siis, kui teel mingit äpardust ega takistust ei juhtu, ikkagi enne hilisõhtut koju ei jõuaks. Kodustele tekitab see muidugi uut muret, kuid — küll nad juba saabuvad; ega nad nüüd enam kuhugi mujale lähe.

Uuesti kuuldus laevaninas tasast veelaksumist. See ei põhjustanud aga enam sääraseid esmajõulisi rõõmutundeid kui eile hommikul välja sõites, mil mindi vastu uuele, rõõmsalt ärevale tundmatule, mil eeloleva suure sõidu võlu oli alles täisjõuline, nii täisjõuline ja vallutav kui ta üldse võib olla, — täna tundus kõik natuke teisiti. Oli siiski tõsine rõõm end jälle tunda laineil vabalt hõljuvas

laevas, näha ja kuulata selle ühetasast, kuigi aeglast edasiliikumist. Kuid see rõõm oli enam sissepoole pöördud, mitte nii väga väljapahvatav. Nüüd oli igaühel mõtelda palju, vaikselt enda ette mõtelda. Tundus, nagu sõidaksid nad nüüd kodu poole õnnestunud retke suure saagiga, rohke varandussälitisega. Ja igaühel neist on sellest osa, seepärast oli nüüd ka igal endamisi mõtlemist ja arvestamist, kui suur see osa just t e m a kohta oleks ja kuidas sellest pärast kodus välja lüüa võimalikult suuremat kasu. Hannese kasuosa kaaluvam, väärikam ese oli vastuvaidlemata suure kala püük, Voolja pidas kindlasti oma arvel luubipäästu ja üldse oma kapteniksolu, Oskar leidis, et ta on kõigist võtnud osa, ja ilma temata oleks vaevalt mingi asi nii korda läinud nagu nüüd, mil kogu nende ettevõte hakkab tõesti võtma mingit kangelaslikku ilmet. Ja päris ilma ei ole Karloski, sest tema kummaline laevast põgenemine ei ole sugugi igapäevane asi, vaid aitab seegi teha nende suurt sõitu silmapaistvamaks.

Aga sellest, millest mõeldi, ei kõneldud, või siis ainult ääri-veeri. Juttu oli poistel üldse vähe ja aineks oli möödunud päevade sündmuste üksikasjad, nii ü l d i s e l t, ja ka see, kuidas neid arvatavasti kodus vastu võetakse, mis nad siis ütlevad ja seletavad ja kuidas nad tarbekorral üksteist aitavad välja rääkida.

Jälle jäi vasakule veelinnurohke Vormsi rannavesi; kodulinna tornid paistsid kaugelt. Päikesel näis aga olevat kiire õhtuleminekuga, tuul oli vaikne; kindlasti nad ei jõua koju enne ööd. Linnast nende poole tulemas oli mitu paadipurje. Lähemale jõudes tundsid nad ära tuttava Vormsi kalapaadi, mis nende rannal peatus. Otsustati hoida juure ja küsida mis uudist. Aga paatide möödudes oli ka neid ära tuntud, ja enne kui poisid jõudsid midagi küsida, hüüti neile teisest paadist:

— Poisid, võrukaelad, kust te tulete? Linnas otsitakse teid.

— Kes otsib? hüüdis Voolja vastu.

— Küll näete, oli vastus, ja paadid juba kaugenesid, ei saanud enam juttu jätkata.

— Või hullu, otsitakse! arutas Hannes. — Ega tea veel, mis nad kõik arvavad ja räägivad? Või on Piilu ehk midagi loranud?

Otsitakse. Tähendab, neil tuleb ikka oma sõidust enam-vähem aru anda. Aga küllap nad seda juba oskavad. Eks näe.

Neil tuli ühiselt välja astuda — see teadmine lähendas neid jälle uuesti, sest kahe viimase päeva huviainete saagi salajasel ja avalikul jagamisel olid nad nagu igaüks veidi oma poole hakanud vedama.

Parim inimeste lähendaja on ühine hädaoht. Vooljal oli seda hädaohtu küll võrdlemisi kõige vähem, kuid ühiseist läbielamusist võttis ka tema osa.

— Tule ka rooli, kutsus ta Hannest. Viimane oli seda ammugi juba oodanud — tahtis seda isegi hakata nõudma.

Roolis sai olla Hannes ja sai olla ka Oskar. Tee ja aeg oli ees pikk — jätkus kõigile.

12. Karlos ja kodused.

Karlos ei ilmunud lõunale, kuid see ei teinud kedagi rahutuks, sest nüüd, suvel, poiste mereäärsete mängude aegu, võis ju seda vahest juhtuda.

Karlos ei ilmunud aga ka pärast lõunat, ja kui hakati valmistama õhtusööki, saadeti Karlose nooremaist vendadest suurim mereääre kadunut otsima või vähemalt ta kohta mingit teadet hankima. See jälgur täitis aga oma ülesande nähtavasti halvasti, sest ta ei toonud kaasa ei otsitavat ega ka mingit sõnumit temast.

— Kus see poiss ometi võiks olla? juurdles õhtulaual ema. — Varem pole ta ju kunagi ilma teatamata kogu päevaks ära läinud!

Ja isa poole:

— Sa mine õige kuula mereääres järele. Vahest teab keegi poisist midagi.

Pärast õhtusööki läkski isa linna paadisillale, kuid sealolevad üksikud tuttavad ei teadnud asjast midagi.

Varsti saabus paadisillale ka Hannese ema sama küsimusega.

Nii siis — poisid on kindlasti ühiselt läinud. Aga kuhu siis?

Hannese ema, kuulda saades, et ka Karlos kadunud, läks kohe selle ema poole, et lugu ühiselt arutada. Ega siis nende pojad — siin peab kindlasti olema veel keegi eestvedaja, kes poisid nii teadmata ära on ahvatlenud! Kes muud küll kui Voolja — see on ju säärane kasak! Ja varsti oligi neil viimase vanaemalt teada, et ka Voolja on kadunud. Seal ta siis on! Eks ma öelnud! Peaksime päris ära keelama selle poisiga läbikäimise.

Aga midagi ei teatud ette võtta. Vahest ehk tulevad veel hilisõhtul.

Murega valmistuti sel õhtul magamaminekule. Toauks jäeti esialgu lukust lahti — nii igaks juhuks.

Ema pahandas ka natuke isaga, et see poisile seni on lubanud liig suure vabaduse. Kogu päeva aina mereääres, ei tea neist seal midagi. Teab, kuidas see asi veel lõpeb!

Aga seal korraga saabuski Karlos — tolmune, väsinud ja näljane.

Ei tulnud pahandamisest palju midagi välja. Oli tarvis kogu lugu selgitada algusest peale. — Ja siis Karlos jutustas huvitavaid asju: kuidas nad läksid, mis juhtus ja kuidas ta tagasi sai.

— Ja teised ikka läksidki Hiiumaale? ahastas ema. Talle tuli meele Hannese ema, ja pisarad tungisid silma.

— Küllap vist, nii see pidi ikka jääma, — aga kes neid teab, seletas Karlos.

Ema oli ütlemata uhke oma pojule, et see oli osanud end sellest kambast välja poetada. Tal on ikka tõesti hea poeg. Ja kui isa võttis hoogu veidi tõrelemiseks, siis sumbutas ema selle kohe.

Oli juba väga hilja. Kas minna siiski veel Hannese emale ka asjast teatama? Kuid süda ei anna rahu; peab ikka minema. Vaene proua Heinsoo!

Kui viimane asjast kuulis, oli ta üpris ehmunud. Või nemad lähevad salaja ära ja omapead kaugele merele! Kui nad nüüd seal upuvad!.. Aga teha pole midagi, peab nüüd homseni ootama ja siis vaatama, mis saab.

Möödus öö; poisid ei olnud ikkagi ilmunud.

Teisel hommikul juba õige aegsasti oli Hannnese isa mereääres; varsti tuli ka ema järele. Kuid kadunud meresõitjaist polnud mingisuguseid uusi teateid.

Saabus järjekordsele hommikusele jutlemisele rannasõpruskond. Ilmus rannale ka Karlos, sest ta aimas, et seni, kui teised on veel ära, on ta teataval määral päevakangelane ja huvi keskpunkt. Ja ta ei eksinud, sest ikka jälle pidi ta vastama küsimustele ja jutustama eilse päeva üksikasju. Seda asjaolu otsustas ja oskas poiss kasutada. Ta oli laevast põgenenud nii-öelda isiklikel põhjusil; õigupoolest ei peaks see sugugi mõjutama tema ja laevajäänud mänguseltsiliste ammuloodud ühtekuuluvust, mingit varju heitma nende ühisele, seekord nähtavasti tõesti ikka suurele ettevõttele, mis praegugi veel kestab, kuigi ilma temata. Küllap teisedki tema sammust ja kogu asjast nii aru saavad. Sellest trööstivast mõttest hoolimata tundis ta endal siiski teiste etteheiteid ja oli valmis kasutama iga juhust teistele mingiga kasulik olla, endale teiste ees tee-

neid teenida, et sellega oma erilist sammu kuidagi vabandada, sellele isegi mõtte ja väärtuse anda. Nii siis laskis ta jutustusis ja vastuseis kogu lugu paista väga kangelaslikult: Nad kõik neli läksid Muhu väina saari ja laide uurima. Tema öine tagasitulek oli tingitud erilisist tarbeist; see oli kõik nii ette nähtud ja vältimatu. Juhtuks näit. teistega kaugel vetel mingi õnnetus — kes toimetaks siis neile abi, kui teda ei oleks kohal? Aga esialgu ei ole ju veel mingit hädaohtu. Kes siis pidi need ülesanded endale võtma, kui mitte tema, noorem madrus? Kapten ja tüürimees ei oleks võinud ju laevast lahkuda, — ja igaüht ei või ju ka neile ülesannetele usaldada! Kus kadunud meresõitjad just praegu viibivad ja mis nad toimivad, seda ta muidugi täpsalt ei tea, aga kuigi ta teaks, ei tohiks ta sellest rääkida, sest esialgu olevat see kõik veel saladus. Ja, lõppeks, ega siis nemad ole jooksikud! Ta pidi ju ometi tulema kodustele ettevõttest ja asjaoludest teatama. Väljasõit oli olnud nii ootamatult kiire.

Saladus! See mõte oli Karlosele tulnud järsku, kuid hakkas nüüd kangesti meeldima. Nende sõidu sihid, eesmärgid ja toimingud — kõik mingi saladus! Kui nüüd tõepoolest asi kuidagi nii välja kukuks — küll oleks tore! Aga seni kõik passib ju selleks väga hästi — ja kes veel teab, kuidas nad saabuvad!

Ning ikka salapärasemaks ja mõistatuslikumaks muutusid Karlose jutud.

Lugu oli kuulajaile ja küsijaile tõepoolest huvitav, kuid meister Loorentsil kippus sellest ikkagi minema hing täis, ja ta kärgatas, et poisid oma lollis rumaluses ajavad selle mädanenud laevaloguga asja viimaks nii kaugele, et teistel tuleb minna veest õngitsema nende laipu. Tagasi tulles, kui nad üldse tulevad, peaks neil igaühel olema keretäis soolas — Karlosel samuti. Või nemad mängivad

juba suuri meremehi! Alles siis saab neist meremehed, kui neile kord tuharaist pähe on tuuseldatud, et merel on ettevaatus kõige tarkuse ja oskuse ema!

Karlos olekski juba sattunud selleks toiminguks kärkiva meistri käte vahele, poleks ta mitte õigel ajal osanud asuda aupaklikku kaugusse.

Kuid kõik see kangelasluule ei suutnud tarviliselt lohutada kadunud poiste koduseid.

Informeeriti asjaoludest ka Oskari vanemaid; seal majas valitses samuti mure poja pärast. Ainult Voolja vanaema näis suhtuvat kogu loosse ükskõikselt. Voolja oli ju ennegi omapead elanud, ja ega ta esimest korda teadmatult kodunt ole ära.

Nähes aga Hannese ema südamevalu tuli tallegi pisar silma, ja ta ohkas, et hoiaks ometi Jumal ise neid rumalaid lapsi, ei ta vanainimene saa siin midagi aidata! Millal nad ometi kasvavad kord targemaks ja võtavad oidu pähe!

Oskari isa läks sadamasse ja kuulas Vormsist tulnud paadimeestelt, kas on nähtud eile nende rannas väikest luupi kolme poisiga, või on keegi neid kuski merel kohanud. Aga ei Vormsi mehed ega ka teised saarlased polnud poisse näinud. Telefoneeris siis veel Vormsi vallamajja, et kui neist midagi sealpool ilmsiks tuleb, siis paluks teatada, ja siis, igaks juhuks, kõlistas veel Hiiu Heltermaale, sest kes torme teab — viimaks panidki otse üle mere! Uskuda pole midagi. — Ja kui siis veel äsja silduvalt rannavalvelaevalt kadunute kohta ka tagajärjetult teateid oli palutud, ei osatud enam midagi võtta ette, — tuli lihtsalt oodata. Lohutuseks oli see, et ilm oli olnud kogu aeg ilus, välja arvatud öine kõuepagi. Läks poistel korda seda vältida, siis ei peaks olema just liig tõsist hädaohtu; nad ju suured poisid ega ole esimest korda merel, olgugi et omapead ikkagi küll esimest korda. Lohutust ju leidub, kui

seda otsitakse, ja see suudab meeli isegi suurel määral rahustada, halvemaid oletusi ära hoida, — aga sealsamas kerkis ikka jälle silmi ette poiste ähvardavalt hädaohtlik alus ning puges pähe kui painaja mõte öisest kõuepagist. — Need lihunik Peetruse poisid, joomarid niisugused, tuleks kaevata kohtusse, et nad oma laevalogu julgevad anda laste kätte uputussõiduks! Ja nende laev tuleks otsekohe lõhkuda tulepuieks! Kuigi poleks veel sündinud mingit õnnetust, aga pahandust ja südamevalu on sellest saanud juba küllalt.

Et kuni lõunani poiste küsimuses midagi ei selgunud, läks Hannese ema omapead meister Loorentsi poole ja palus teda oma luubiga sõita poisse otsima. Meister oli aga vahepeal kõik looga seotud võimalused poolt ja vastu kaalunud ja tulnud otsusele, et pole veel mingit põhjust muretsemiseks. Hommikul pole keegi viitsinud ega ka osanud tõsiselt asjale suhtuda, seepärast ka kõiksugu oletused ja kartused. — See meistri arvamine rahustas teataval määral proua Heinsood, ei suutnud aga emasüdamest siiski peletada iga tunniga tugevamaks muutuvaid halbu oletusi. Neid ei suuda peletada ka kõige arukam ja tõenäolisemgi seletus, ehk siis vahest ainult üsna ajutiseks, et pärast seda suurema hooga tagasi tulla. Ainult poeg siin ta käekõrval päästaks ta südamevalust. Ja ta palus meistrit ikkagi sõita. Viimasel olid aga tänaseks vist teised plaanid, seepärast ta püüdis prouat veel kord veenda selle ettevõtte otstarbetuses.

— Vaadake, proua Heinsoo, oleks poiste luup tõesti olnud nii väga hädaohtlik lekk, siis oleksid nad juba siinsamas lahes randade läheduses ära vajunud. Aga nagu Karlose jutust selgub, on nad oma laeva triivinud ja veel õhtu eel kindlasti veel püsinud. Leki oleks võinud suurendada või neid koguni kummutada öine kõuepagin, kui nad sel ajal oleksid juhtunud olema just avamerel purjede all,

aga vaevalt nad seal olid, sest tõesti raske on uskuda, et nad hommikust saadik söömata-joomata õhtul saartest mööda avamerele purjetasid. Pealegi vaikis tuul õhtuks, nii et nad kindlasti saarte ja laidude vahelt välja ei jõudnudki. Kõige tõenäolisem on siis, et nad kuski maale läksid, et ööbida. Tuuleolusid arvestades ei olnud neil igatahes kerge Vormsi pääseda, nii on päris loomulik, et Vormsi mehed neid pole näinud. Oleks neil olnud mingi õnnetus, siis oleks sellest ka mingit jälge järele jäänud, on ju seal luubis lahtiseid põrandaid, pingilaudu ja muud ujuvat kraami, kuid seni pole midagi leitud ajumas, olgugi et täna ennelõunat paate igalt poolt on saabunud. Et nad veel täna hommikul edasi avamerele sõitsid, see on vaevalt oletatav.

— Aga miks nad siis juba tagasi ei ole? ahastas proua Heinsoo.

— Jah, seda olen ma isegi mõelnud. Tänase tuulega võiksid nad olla juba kodus. Ainult kui nad ehk eile õhtul lõuna poole hoidsid ja Liialaiule välja jõudsid, sealt oleks neil nüüd vastu tuult tulla ega jõuaks nii kiiresti. Aga vahest põõnutavad kuski päikese käes ega mõtlegi teiste muredele. Neil ju aega küllalt. — Aga endamisi mõtles meister: — Kui nad aga kuhugi kinni pole sõitnud ja nüüd üldse kohast ei pääse? Kuid seda mõtet ta ei avaldanud.

Proua palus aga edasi, ja lõppeks meister lubas, juba viisakusest ja kaastundest paluja vastu, õhtupoole otsingule sõita ja võimalikult ka poisid kaasa tuua, neile aga enne merel tubli keretäie andes, — sest seda on nad auga teeninud, lõpetas ta.

Kuid ses suhtes ähvardas meister alati rohkem kui täitis, sest, tõepoolest, ega ta neist poistest nii väga halvas arvamises polnudki. — Neil on ikka julgust ja hakkamist, arvas ta endamisi. — Ainult ei ole ilus, et nüüd teised nende pärast peavad kannatama!

Pärast töökoja sulgemist pakkis meister korvi söökide ja jookidega, kutsus kaasa paar sõpra ja laskis õpipoisi ka õngekasti viia luupi. Siis sõitis välja, et esmalt Hobulaiu peremehelt poiste kohta teateid hankida ja seal lähedal madalikul õngi lasta.

Hobulaiult kuulis ta, et täna hommikupoole on Pasilaiult suitsu nähtud ja pikksilmaga vaadates on sealt ka üks luubimast paistnud.

— Noh, siis on selge, et poisid olid seal, arvas meister, ja et õngelaskmiseks oli juba ülim aeg, siis otsustas ta sinna mitte sõita, vaid otse püügikohale. Parajasti, kui nad seal õngenööri harutasid, nägid nad kaugel suveõhtu hämaruses üht luupi linna sihis liikuvat. Meister võttis pikksilma ja tundis luubi sedamaid.

— Seal need kadunud vemblad ongi. See on nende õnn, et meil parajasti õnged lasta, muidu saaksid veel täna laevas ühe tubli nahatäie trossiotsaga!

Sellega jäigi. Kalapüük oli praegu meistrile tähtsam kui poisid, kes ju nii-kui-nii juba koduteel.

13. Kohutav-koliseva häälega: merikell.

Liigagi aeglaselt läks poiste sõit kodu poole. Tuult oli õige napilt, merepind vaevalt virvendas. Juba hämardub; hea, kui nad jõuavad koju päikese tõusukski. Igav hakkas ja ka uni vajus laugele. Võeti võimalikult otsem kurss linna peale; see viis küll üle ühest keset sügavat vett asuvast madalikust, millest kõik luubimehed hoolega eemale hoidusid, aga see ei teinud viga, sest nende madalalt käiv luup ujus sellest üle. Voolja tundis seda madalikku vana Loorentsi näitamise järgi, kes ka oma suure luubiga sellest ohurikkast kohast hoolega kaugele hoidus. Lepiti nii, et kordamööda kaks poissi võivad magada ja üks on roolis. Polnud ju seal õieti midagi teha, sest šoo-

did olid naapidesse kinnitatud, tuli ainult kurssi pidada. Nii läks reis tasa ja uniselt edasi.

Korraga märkas Oskar, kes oli parajasti roolis, et laev enam ei liigu, vaid seab end pikkamööda tuule järgi, just nagu ankrus. Ta hõikas teistele ja kõik kolm üheskoos hakkasid seisukorda selgitama. Jah, luup näib olevat tõesti ankrus, kuid ankrut ennast pole kuski näha ega ka mingit muud asja või pidet, mis siin ankru osa täidaks. Võeti aer ja katsuti lükata, kuid lahti ei läinud, sealjuures selgus aga üks teine asjaolu, mida alul öises hämaruses mustendavas vees tähele ei pandud: Nad on nimelt madaliku kohal; siin on tihedalt suuri kive ja nende peal on vaevalt poiste rinnuni vett. Tähendab, luubi ujumiseks on siin ikkagi vett küll, ja ta ei olegi ju põhjas kinni, sest loksub vabalt veepinnal nagu ankru otsas. Aga mis imeankur see siis on, mida keegi ei näe?

— Tuleb vist sisse minna, ega muidu me siit ei pääse, sõnas Voolja, kes nüüd uuesti kaptenitoiminguile asunud.

— Kes läheb?

Keegi ei avaldanud tahtmist öösel vööras, tundmatus kohas vette minna. Aeruga katsudes oli selgunud, et, olgugi suured kivid siin tihedasti, nii et kohati saab vabalt ühelt teisele astuda, nende vahel aga on seal-teal vahed, kus vesi on kindlasti üle pea; ja kui kergesti võib märjalt kivilt libiseda!

— Sa, Oskar, pead minema! jätkas Voolja.

— Ma üksi ei lähe, tule ka!

Vooljale ei meeldinud parematki minna. Kuid lõppeks, et mitte paista arana, oli nõus.

— Olgu siis, lähme kahekesi.

Nad riietusid lahti, Oskar sidus endale veel purješoodi ümber keha, Voolja hoidis luubi äärest kõvasti kinni, ja nii laskuti ettevaatlikult üle ääre vette. Külmajudinad jooksid üle keha, aga kes sellest nüüd sai hoolida, vaja oli

ülesanne lahendada, et rutem minema saaks. Teine teiselt poolt luubi äärest kätega kinni hoides aeti jalad nii kaugele kui ulatusid luubi põhja alla, ja käsitsi äärest ning varvastega mööda kiilu edasi minnes püüti salapärane takistus leida. Ja leitigi.

— Üks nöörijupp, hüüatas Voolja, kes varvastega kiilu alt selle oli tabanud.

— Ja pulk otsas, vastas teiselt poolt Oskar, omakorda varvastega sinnamaale jõudes.

Selgus, et kiilualune raud on eest otsast ripakile ja sinna vahele on kinni joosnud mingi vee all olev pulgaga nööriots — ja veel kaunis tugevasti, nii et ennist aeruga lükkamisel lahti ei tulnud. Nähtavasti takistas ka mõni väljaulatuv naelapea. Tuli tahtes või tahtmata laskuda vette ja nöör kätega päästa. See ülesanne langes Oskarile. Ta vedas jalapöiaga nööriotsa nii lähedale kui sai, laskus siis järsu liigutusega vette ja haaras sellest käega, ning ühe jalaga kivile, teisega luubiküljele toetudes rebis kõvasti — üks kord — teine kord: ei annud järele, kuid ei saa jätta — veel kord kogu rammuga, ja äkki tundis Oskar end nöör peos kivilt libisevat ja sügavusse sukelduvat. Järgmisel hetkel tundis ta jalge all midagi poolpehmet, just nagu mingi kinniseotud kotisuu, sealsamas aga ka veidi vaaruvat ja kolisevat. Hirmuga end sellel püsti ajades leidis ta, et nina ulatub parajasti veest välja. Ruttu püüdis ta nüüd kividele tagasi pääseda, kuid järgmise sammuga sattus teisele samasugusele jalgealusele. See tundmatu olukord öises meres hakkas talle juba äärmiselt õudseks muutuma; ta hüüdis hädaldades Vooljat, kuid siis tundis korraga, kuidas ta nagu ümbert kinni haaratult tagurpidi sügavasse vette kisti. Hing jäi veeall kinni ja surmahirmus ujumisliigutusi tehes püüdis ta pinnale tõusta. See õnnestuski, ja läheduses luupi silmates hakkas ta ähkides ning puristades selle poole ujuma. Seal sirutas Voolja, kes ikka

alles vees luubiäärel rippus, talle käe ja Hannese abiga oli ta varsti luubis. Ka Voolja ronis sisse. Kõik olid ootamatuist asjaoludest veidi kohkunud, peakannataja, Oskar, veel õige tublisti. Viimane ei osanud sündmusi enam sugugi järjestada ja nende põhjusi leida, kõige enam oli teda kohutanud, ta mõtlemisvõime segi paisanud see ebaharilik jalgealune seal kivide vahel. Veel praegu tundis ta, nagu oleks ta seisnud mõne jõleda merieluka seljal ja see oli siis teinud tasast, kuid nii kohutavat-kolisevat häält. — Voolja oli esimene, kelles välised asjaolud hakkasid selguma. Mis seal siis imelikku või kohutavat? Oskar tõmbas kõvasti ja, nööri järsku kiiluraua tagant lahti minnes, libises kivilt alla. Tema oli luupi teiselt poolt lükanud, ja kui see järsku vabanes, oli temagi kivilt libisenud ja pardast kinni hoides ühes luubiga sügava peale ujunud. Oskar muidugi ajas end oma kukkumiskohas püsti, kuid tal oli ju šoodinöör ümber keha seotud; luubi kaugenedes läks see pinguli ja tõmbas Oskari pikali sügavusse. Muud midagi. Mis seal ikka kohutavat! Muidugi, pimedas paistab kõik õudsem ja ... ei maksa olla nii arg!

Poisid olid luubi jälle tuule alla seadnud, riietusid ja arutlesid viimast juhtumust. Voolja mängis tarka ja seletas. Päris õige, nii see ju oligi.

— Aga mis asi see siis oli, millele kukkudes sattusin, küsis Oskar, sest oma kummalisest jalgealusest oli ta seni vaikinud.

— Mis asi, mis seal siis oli? päris Voolja huviga.

— Seal oli midagi pehmet, — kõvu nukke oli ka, just nagu kondid naha all — ja tegi häält ka, kui peale astusin.

— Mis?! imestasid mõlemad poisid.

— Ja liigutas end ka.

— Kas tõesti?

— Ja pärast vist lõi sabaga mulle ümber keha, ja tõmbas mind vee alla.

— Mis sa lorad!

— Õnn oli, et nii ruttu luupi pääsin, muidu kes teab veel, mis oleks juhtunud!

— Ära ole ikka narr, Oskar! mõnitas Voolja.

— Tõsi jutt! Sa ei usu?

— Seal pole ju midagi uskuda. Seal ei võinud ju midagi olla! Šoodinöör tõmbas sind pikali, see oligi su eluka saba.

— Ehk oli mõni suur hüljes, arvas Hannes vahele.

— Ega see poleks siis seal maganud, kui meie kohal askeldasime, vaidles Oskar vastu. — Ja suured vanad hülged on ju ka kardetavad.

— Ega mõni muugi merikoll poleks seal meid pealt vaadanud. Ta oleks ikkagi kas meid otsekohe kinni pistnud või ise jalga lasknud, arvas Voolja.

— Noh, ütle siis, mis see võis olla! Pealt tundus nagu mingi kare riie või kott; ühest kohast oli isegi just nagu kokkuseotud kotisuu või mõne eluka karvane kõrv. Kohati oli aga selgesti tunda just nagu lahja hobuse konte naha all. Ja peale astudes kõik see kõikus vees ja tegi tasast, koledat-kolisevat häält. Tahad olla tark, noh, ütle siis, mis see oli!

— Arvad, et tundus nagu kott, — aga kui oligi mõni kott meres?

— Aga ega kotis oleks siis hobusekonte, arvas Hannes vahele.

— Ja kott poleks ka häält teinud, täiendas Oskar.

— Aga kui seal kotis oli midagi . . ? ja Vooljal tekkis korraga uus idee asja kohta.

— Kuule, seal oli tõepoolest kott, ja nöör pulgaga, mille külge luup kinni jäi, oli koti küljes, ja — — ma tean ka, mis koti sees on — hm! Teate, me peaksime tagasi minema ja asja läbi uurima! Sellest saab veel toreda loo.

Oskar ja Hannes olid aga kindlasti tagasimineku vastu; nad ruttasid koju. Tagasi võib minna teisel päeval. Nüüd ei või aega raisata, muidu ei jõua hommikukski koju.

14. Kuu unes ja ilmsi.

See jutuaine lõppes aegamööda ja öine unisus kippus uuesti võtma võimust. Kui meeled olid juba küllalt rahunenud, jäidki Oskar ja Hannes luubipõhjal lamades tukkuma. Voolja pikutas pingil roolipuu peos ja mõtles viimasest juhtumusest. —Sellest võib tulla veel ilus asi. Hm, seda asja peab ajama. Kuu oli tõusnud ja paistis nüüd otse nende ees. Peaaegu klaassiledal merepinnal, otse nende sõidusihis peegeldus kuupaiste pika, kuldselt sädeleva teena, ulatudes laevast kuni kodurannani. Polnudki tarvis muud teha kui laev sellel kullendaval teel pidada, ja siis läks juba kindlasti kodu poole. See oli kerge; seks polnud tarvis isegi mõlemat unist silma lahti hoida. Voolja sulges teise ja ainult teise pilust veidi vahtis sädelevat teed merel, millel laev liikus. Vaheti kergitas vaadet ja kaes punetavat kuuketast ennast, mis just nagu oleks pistetud masti otsa tuulelipuks. Ainult liig suur oli ta sinna ja ei näidanud ka õieti tuule suunda. Ei, kuu ikka ei kõlba tuulelipuks! Aga ta kõlbaks ehk mingiks uutmoodi mootoriks, mis masti otsas vurades viiks laeva rutemini edasi, sest praegu ta vaevalt liigub. Niisugust mootorit oleks ikka tarvis küll, siis ta jõuaks veel seni, kui teised magavad, sinna madalikule tagasi pöörduda ja vaadata, mis seal põhjas kivide vahel siis tõepoolest peitub. Sellest Oskari jutust ei saa ikka päris õieti aru. Aga mis seal ikka muud võib olla kui . .? Jah, tingimata, kui Oskar kogu seda lugu üldse ei valetanud, siis on see nii, ja sellest võib tulla veel tore lugu. Aga miks pidi Oskar valetama, ja säärases kohkunud seisukorras üldse ei valetatagi. Siis ainult ek-

sitakse, ja siin see rumal koht ongi, et kui Oskar eksis, siis läheb kõik vett vedama. On aga kõik õige ja tema oletus peab pinda, noh, siis alles teevad teised suured silmad. Ja kindlasti, sellest tuleb neile ka ilus kasu, tubli summa ikka, sest nii on ta sellistel juhtudel kuulnud. Ainult kuidas seda jagada? Oskar on ju küll esimene leidja, kuid mis on ta leiust kasu?! Tema poolest võib kõik jääda sinna paika ja nad ei saavuta ükski midagi. Nii on tõepoolest õige leidja alles tema, sest ainuüksi tema oskas Oskari jutust õieti aru saada, tuli õigele mõttele. See peaks ikka vist õige mõte olema? Aga eks näe. Kuid Oskarist ei saa ikkagi mööda minna, tuleb temaga koos tegutseda. Aga siis juba Hanneski ka, sest temagi kuulub kampa. Temagi on kõik kuulnud, teab kõik, ja kui ta nüüd kodus sellest räägib, vahest taipab keegi ja jõuab neist ette. Ei, nad peavad kolmekesi kokku lööma ja tõotuse andma, et kõik sellest täielikult vaikivad, kuni tema asja kohta on selgust muretsenud.

See mõte oli jõudnud teatavasse peatuspunkti. Tuli veel mõtelda, kuidas ja millal selle selgusemuretsemise ja kasutusega alata, aga Voolja mõttevärk hakkas juba aeglasemalt ja korratumalt käima; ainult poole silmapilguga jälgis ta veel kuupaiste sädelevat rada veepinnal ja ajuti sulgus see poolik pilugi. Uni oli poistele nagu kodunt vastu tulnud ja tahtis neid, suuri merede ja maade vallutajaid, nüüd omakorda vallutada.

Kuski kõrgel ülal masti kohal — mitte enam just masti otsa pistetuna, nagu ennist — oli üks suur kullatud kera. Või oli see koguni päris puhtast kullast? Ja sellest kerast sadas alla otsekui kullavihma. Seda sadas merele, nende luupi, nende riietele, näole. Oi, seda kulda on lõpmatu palju, nad võivad seda koguda ja koju viia niipalju kui tahavad.

— Aga see kuldkera seal ülal on nüüd nii koti moodi.

õigus, tal on ju ka suu, see on nööriga kinni seotud, ja nööri otsas tolgendab suur tugev pulk. Korraga venib see nöör pikemaks, ikka pikemaks; nüüd ulatub ta juba alla nende luubini, pulk haarab masti juures vandi taha, oi, — nad ripuvad nüüd kogu luubiga mastipidi selle nööri otsas. Ja imet! nöör hakkab jälle lühenema, nagu üles kerima, tõmmates nende laeva veest üles taeva alla. Ikka kõrgemale ja kõrgemale tõusevad nad, ikka suuremaks ja suuremaks muutub see kullane kott-kera seal ülal. Nüüd on ta juba hiigelsuur; nad kogu oma luubiga on seal kõrval päris väikesed, kaovad päris suures loitvas säras. Aga siis avaneb korraga kotisuu ja sealt hakkab alla sadama suuri, raskeid kullatükke — ikka otse nende luupi. Nad hoiduvad eest, põgenevad pinkide, paki alla. Viimaks on luup kulda täis, ta on nüüd nii hirmus raske, — ja korraga katkeb neid hoidev nöör, ning hirmsa kiirusega kohutav-koliseva häälitsuse saatel kukuvad nad alla sügavikku! Hirmus raksatus — nad on sadanud vastu vett ja...

Voolja avab hirmuga silmad ja kargab püsti: luup on tunduva nõksuga jäänud peatuma. Tuult on tõusnud ja puhub nüüd purjesse, mille šoot on kinni, rõhudes nii laeva küljele. Ka teised virgusid. — Sooh, nad on juba jälle kinni!

Püüavad orienteeruda. Ei, nad ei ole veel kodus, kuid üsna ligidal. Mitte väga kaugel sealt, kus nad esimesel hommikul luupi triivisid. Noojah, nad on sõitnud kogu aeg kuu järele. See oli õige siis, kui ta tõusis linna kohalt. Kuid edasi minnes oli kuu paremat kätt maa poole hoidnud, nii et nad ikka kuu kursiga edasi sõites paratamatult pidid liivarannale kinni sõitma. Oleks neil vaba vesi ees olnud, siis oleksid nad mõne tunni pärast juba liikunud — selg linna poole. Seda ei olnud meie kuusõitjad arvestanud, ja tagajärg oli see, et kõigil kolmel tuli veel kord külma vette minna ja luup liivalt lahti lükata. Aeruga lükka-

miseks oli ta liig tugevasti kinni triivinud, ja keegi ei pidanud oma kohuseks üksi vette minna. Kapteniõiguse alusel kedagi otsekohe seks käsutada ei usaldanud Voolja ka, sest et ise oli seekord just luubi kinni ajanud. Noh, aga siin oli ilus liivapõhi ja tuntud koht — ei teinud viga.

Varsti olid nad jälle sõidus ja pool tundi hiljemini luubi asukohas ankrus. Nii sügavale küll ei jäädud kui väljasõidul, ankrustuti märksa madalamale, nii et püksata parajasti kaldale võis pääseda, pandi purjed kiiresti kokku, — ja varsti ajasid poisid rannal pükse jalga.

Suur sõit oli läbi. See oli olnud ohu- ja seiklusrikas. Oleksid nad seda teadnud ette, vaevalt nad oleksid julgenud välja sõitagi.

Koitis juba; nüüd oli tarvis kiiresti jalga lasta, et koju jõuda. Uus mure oli, kuidas seal vaikselt sisse poetuda. Aga Vooljal oli veel midagi teistele öelda.

— Pidage! Teate — nüüd — et — sellest merielukast, või kotist, või mis ta nüüd oli, ei maksa kellelegi rääkida, enne kui — noh, enne kui meil endil asi selge. See selgub kohe.

— Kuidas see selgub?

— Küll te näete. Sinna me läheme veel tagasi.

— Kuidas? Kas üksinda?

— Ei, noh — seda juba näete. Ma ei tea veel. Aga kas peate suu selle kohta?

— Miks ei või rääkida?

— Noh, sellepärast, et siis te ei saa midagi.

— Mida ei saa?

— Kas te siis ei saa aru! Seal on peidetud varandused, ja kui te nüüd otsekohe kõik välja lorate, siis jõuavad teised, kel oma luubid, enne meid sinna ja me jääme kõigest ilma.

Poisid jäid lahtiste suudega vahtima.

— Kust sina seda tead?

— Tean! Noh, kas lubate vaikida? Kõigest muust võite rääkida, ainult sellest mitte.

— Noh, olgu siis. Aga millal me siis seda ära tooma lähme?

—Võib-olla homme juba. Aga kas tõotate, et kellelegi ei räägi? Vanduge!

Poisid vandusid vaikida. See oli tore, salapärane ja jõurikas lõpp nende suurele seiklussõidule.

— Aga veel üks asi, algas Voolja uuesti. — Katsume tasapisi saada teada, mis Karlos kodus meist on rääkinud. On ta meie eest seisnud, siis võtame ta aarde järele minnes kaasa, muidu mitte. Me kolmekesi ei saa vist seal valmis ja iga võõrast ei või ka ligi võtta — ajab oma loraga viimaks kõik sassi. On ta aga meist halba rääkinud, siis teeme kerepeale.

Sellega oldi nõus. Karlos on olnud neile ikka usaldatav seltsiline; vaevalt ta nüüdki neile meelega kahju hakkas tegema.

Siis anti jalgele valu, ja varsti oli igaüks end oma kodu poole poetanud, suure murega, kuidas kõige ladusamini joone ajada oma isiklikke suhteid. See lämmatas ajutiseks kõik ühised kambamured.

15. Kodus.

Oskar katsus — välisuks oli lahti. Kojas pistis ta suu otse ämbrisse ja jõi aplate sõõmudega, sest janu oli suur. Siis hiilis tasa, üsna tasa, tuppa. Kõik magasid, keegi ei kuulnud. Tasa langetas ta riided ümbert ja puges teki alla. Kõik jäigi vait. Ka tema uinus.

Hommikul leidis ema ta magamast, kuid rõõmus, et poiss kodus, ei hakanud teda äratama. Mõtles, eks isa ärata ja pea poisiga aru.

Nii sündiski. Isa arvas, et poiss on igatahes karistuse

ära teeninud; võttis tugeva käega poisi õlast kinni, tõstis magaja istukile ja hakkas kahe viimase öö-päeva kohta aru pärima. Oskar, vägivaldselt äratatud, ei suutnud alul ümbrust ja seisukorda taibata, kuid isa vali nägu ja tugev käsi õlal selgitasid kõik küllalt kiiresti. Hirmuga ja poolnuttes vastas ta küsimustele. — Korraga aga märkas isa, et aeg on juba väga hiline, ta ei jõua enam õigeks ajaks ametisse, lubas poisiga pärast, õhtul, edasi õiendada, ja läks. Õhtuks olid aga asjaolud võtnud sootuks teise, poisile kasulikuma pöörde, nii et isapoolsest karistusest ei tulnud enam midagi välja. Emaga aga leppis Oskar hommikul varsti. Ja siis algas suur näljakustutamine.

Ka Hannes kavatses salaja tuppa hiilida, kuid murest poja pärast oli ema ärkvel ning märkas poissi juba üle õue tulekul. Suure heameelega tuli ta pojale vastu, teda süleldes ja suudeldes. Sellest aga ärkas ka isa ja tegi tõsise näo. Kuid Hannest oodates oli ka tema üle kesköö ülal olnud, oli seepärast väga unine ega viitsinud selleks üles tõusta, et äsjasaabnud pojaga tõrelema hakata. Pealegi tõi teadmine, et kadunud poeg nüüd kodus ja raske mure möödas, suure hingelise kergenduse ning seda magusama une. Küll hommikul sünnib, mis sündima peab, las' ema nüüd toimetab, mis tal teha. Ema aga viis poisi kööki, söötis ja jootis teda seal, sest, sa halastus, kaks päeva täitsa näljas! Poeg ei tahtnud neid kaht päeva küll tervelt omaks võtta, sest kuhu siis ta suur kala jääb! aga noh — kõht oli ikka praegu õõnes küll. Lubata kodust äraoleku kohta ema esialgu just karistavalt rääkima ei hakanud, sest seda teeb isa hommikul nii-kui-nii, ja ega võigi jätta, muidu läheb hoopis käest ära, arvas ta. Hommikul aga poiss magas alles, kui isa juba ametisse pidi minema; lükati siis arupärimise ametlik osa edasi, vahepeal sundisid siingi uued asjaolud selle unustama.

Voolja kloppis kodus vanaema üles ja nõudis sisse-

laskmist ja süüa. Vanaema hakkas hirmsasti tõrelema, haugutas teda igapidi halvaks poisiks: teistegi laste vanemad käivat juba teda hurjutamas, et Voolja veab nendegi pojad halvale; kas ta siis ühekorra ometi taipu pähe ei võta ja aru ei saa, et öösel peab magama ja mitte mööda maailma ning meresid hulkuma! — Hulkur sust nii ükskord ikka saab! lõpetas ta, kui oli jõudnud kapist toidujäänused lauale laduda ja Voolja sööma asus. Siis läks ta ohates ja hädaldades uuesti magama. — Voolja oli sellega juba harjunud; ta sõi mõnuga. Noh, niisugust tühja kõhtu pole saanud tunda õige hulgal ajal, või kes teab, kas üldse on tunnud enne. Laualt kõik aina kadus. Siis jäi sealgi majas vaikseks.

16. Suure sõidu suured tulemused.

Teisel hommikul oli rannas üldiselt teada, et kadunud poisid on tervelt tagasi jõudnud, kuid lähemalt ei teatud asjast midagi. Poisid magasid alles reisiväsimust, ainult Karlos oli rannal, aga temagi ju ei teadnud tulijaist midagi. Meister Loorents puudus veel, sest ta oli alles hommikul merelt tulnud ja puhkas. Hiljemini ilmus Voolja välja, kuid Karlost märgates hoidis sellest eemale. Karlos omalt poolt polnud ka pealetükkiv. — Järgmisena ilmus Hannes. Tal oli Karlose ülalpidamine ja jutud koduste kaudu teada: need kõlasid sõbra kasuks. Poistel pakitses endal ka teada saada, kuidas rannal nende sõidule vaadatakse, mis sellest räägitakse. Karlos teadis seda muidugi, aga ei kõlvanud neil hakata omalt poolt viimasele liginema; las ta püüab ise neile ligineda, sest tema oli ju see, kes ära jooksis. Nii ei saanud kuidagi ühendust poiste vahel.

Oli juba ligikaudu lõuna, kui tuli Oskar. Ta oli tahtnud täna kodus hea ja sõnakuulelik poiss olla, oli aidanud ema ja toimetanud palju. Vahest mõjub see viimaste sünd-

muste lepituseks kaasa! Ta tuli paadisillast mööda, ja promenaadikäänaku taga vestlevat poistepaari mitte nähes nägi ainult sillal Karlost ning hüüdis avameelselt talle:

— Mis sa siin teed?

— Ei midagi. Ootan vana Loorentsit.

— Mis sa tast ootad?

— Tahan paati küsida ja suplema minna.

— Ma tulen ka.

— Tule.

Oskar läks sillale. Siis korraga tuli talle see asi meele ja ta küsis:

— Kuule, Piilu, miks sa luubist plehku panid?

— Seepärast, et tahtsin teistele siin asja selgitada. Poleks ma mitte tagasi tulnud, kogu linn oleks tulnud teid otsima.

— Nonoh! Aga kas sa kodus ütlesid, kuhu me läksime?

— Kus te siis käisite?

— Ah sa ei teagi! Õigus jah, sa ei tea ju pooli asjugi. Noh, loll olid ikka, et ära läksid!

Oskar vaatas ranna poole ja nägi seal seltsilisi. Jalamaid jooksis sinna. Karlos, nüüd juba kord jutule sattunud, mõtles veidi ja hakkas ka pikkamisi järele minema. Teiste seljataga jäi seisma. Voolja ei teinud alul tast väljagi, vahetades küsimusi ja kostuseid Hannese ja Oskariga, järsku aga pöördus Karlose poole ja küsis valjult:

— Mis sa eile tegid?

— Säästsin sulle ja teistele ühe keretäie.

Voolja kohmetus veidi nii sõnakast vastusest; teised pahvatasid naerma. Karlos aga tundis kohe, et oli õnnestunud vastusega jõudnud teistele palju lähemale.

— Mis, kes see andja oleks? Oma nahka võisid säästa.

— Noh, oodake aga, kui kohtute vana Loorentsiga, mis ta teile laulab. Ja Karlos jutustas meistri ähvardu-

sist. Ta isegi oleks saanud. Loorents on neid otsima sõitnud ja on vist praegugi väga vihane. Ta on teinud, mis võinud, et kogu sõitu lasta paista heas valguses, muidu oleks asi veel hullem.

See asjaolu nüüd poistele sugugi ei meeldinud. Loorentsiga taheti olla heal jalal. Vooljale oli see eriti hoop, sest tal oli vana Loorentsiga oma plaanid. Ei, maksku mis maksab, selle vahekorra peab jälle jalale seadma!

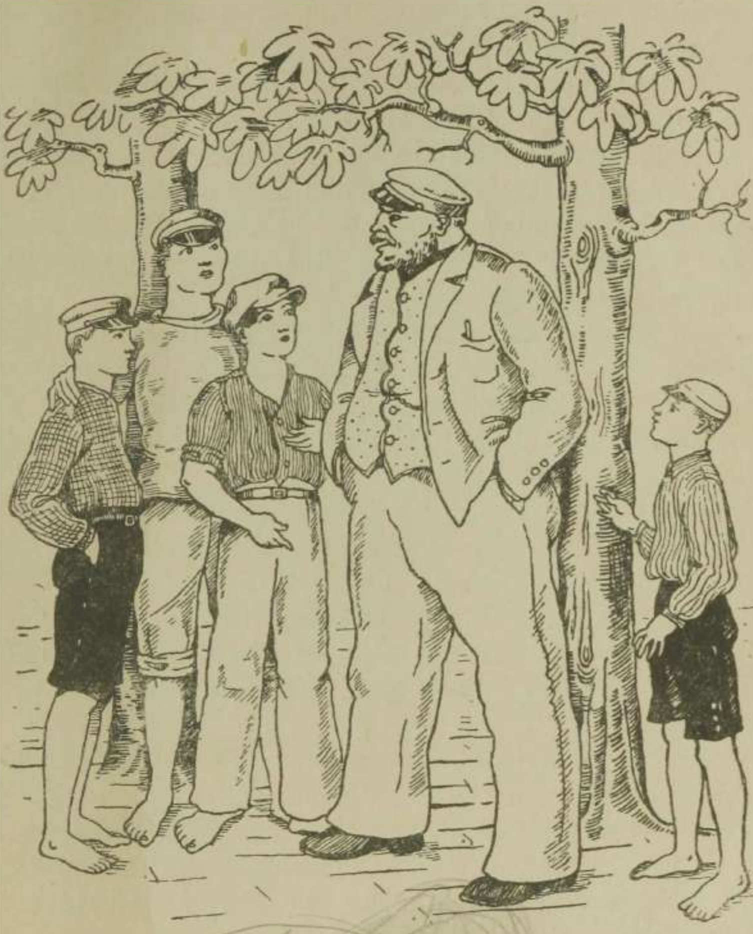
— Või seal need merehulkurid ongi! kõlas korraga nende selja tagant vali, kuid tuttav mehehääl. Poisid võpatusid ja oleksid esimese valuga jooksu pistnud, aga ei, see ei kõlvanud kuidagi. Nad võtsid mütsid peast ja teretasid meister Loorentsit, taandusid aga siiski niivõrt, kuivõrt meister tuli ligemale. Teekäänakult oli ta nägematult promenaadile astunud ja poisse ootamatult üllatanud. Nüüd seisti silm silma vastas — ei olnud midagi parata. Oleks oma isa või ema tulnud, see ei oleks kaugeltki nii mõjunud. Vanal rannameistril oli autoriteeti.

— Tähendab, põhja pole te ikka sõitnud; oma naha tõite ikka tervelt kuivale! Noh, seda ma arvasingi. Aga nüüd tahaks see nahk tõesti parkida, et teine kord oleks selge, kuidas ja kui kauaks merele minna. Ta astus sammu edasi, poisid taandusid samavõrra.

— Sina, Voolja, olid muidugi see meriröövlite pealik! Vead teisedki mõistlikud poisid oma järele hulkuma! — Kaovad just nagu mõned salakaubavedajad mitmeks päevaks ja siis ilmuvad öösel salaja ning kohe jälle siin ninapidi koos, just nagu oleks meretaga avastanud suured varandused, mida nüüd vaja jagada.

Voolja võpatas. Kas ta ehk teab?! Ja ilma et oleks sellest ise aru saanud, oli ta sammu ettepoole astunud ja sõnas alandlikul häälel:

— Härra Loorents! Me tahtsime teid paluda, et te

. . . **varsti olid kõik neli poissi vanamehe ümber elavas jutlemises.**

oma luubiga tuleksite ja — noh, aitaksite seda uurida ja — noh, võib-olla, ära tuua.

Nüüd oli kohmetuse kord meistri käes.

— Mis asja ära tuua? Mis sa räägid?

— Ei, noh, härra Loorents, me ikka leidsime selle

varanduse, või salakauba, või mis te ütlesite. Oskar astus peale, kolises ja nii.

Nüüd taipasid ka teised ja tulid oma poolt seletustega appi. Karlos ajas kõrvad kikki ega teadnud esialgu, mis kogu loost arvata. Nii siis neil oli seal kõiksugu salapärasusi, nagu ta eile hommikul siin huupi oletanudki. Vana Loorentsi toon muutus otsekohe, ja varsti olid kõik neli poissi vanamehe ümber elavas jutlemises, ning veerand tunniga oli asi selge.

— Need võivad olla ainult kotid piirituseplaskudega, oli vana Loorentsi ja Voolja ühine arvamine. Voolja tõendas, et ta seda kohe oli arvanud, sest salapiirituseveost oli ta ennemgi rannal lugusid kuulnud. — Sellest tuleb teatada piirivalvele, seda otsustati nüüd.

Isand Loorents oli küll vana mees, kuid toimetusiks, mis pakkusid omajagu seiklushuvi, oli ta alati valmis. — Või nemad leiavad merest piirituselao! Vaata poisse! Ja siis pidid nad talle jutustama kõigest muustki. Kes olid küll nüüd rõõmsamad kui meie poisid, sest neile oli nüüd ootamata tekkinud liitlane ning kaitse, ja missugune mõjuv veel!

Piirivalve ohvitser elas siinsamas lähedal. Kõik viiekesi läksid nüüd sinna ja rääkisid oma jutu veel kord maha.

— Väga võimalik, arvas ohvitser. Oleme siin paari meest juba mõnd aega silmas pidanud, kuid ikka ei saanud teha kindlaks, kuhu nad oma tagavarad peidavad. Küllap need seal vist ongi.

Ohvitser telefoonis meeskonnale, käskides mootorpaadi sõiduvalmis korraldada, kutsus poisid ja palus siis ka härra Loorentsi kaasa. Tunni aja pärast popsus mootor kogu seltskonna ja piirivalvemeestega välja tuntud madaliku poole. Kohal hakati otsima, ja näe, sealt, kuhu Oskar kukkunud — poisid tundsid kohta veel päris selgesti — tõmmati välja kaks kotti, kummaski neli kümneliitrilist

plekk-piiritusenõu. Otsiti edasi. Lähedal oli veel kaks kotti sama sisuga ja veidi eemal veel üks poolik kott ainult kahe nõuga. 180 liitrit salapiiritust, see on vast saak selle rahuliku ranna kohta! Piirivalvurid olid rõõmsad, poistele sooviti õnne: Siit saavad nad kui leidjad ja ülesandjad kindlasti oma ilusa seadusepärase osa.

Poiste näod aina särasid. Eriti Voolja oli nüüd mees.

— Noh, siin on nüüd su kohutav-koliseva häälega ja lahja hobuse kontidega merikoll! ütles ta Oskarile. See lõi käega ega tahtnud midagi kuulda.

— Meie rannas ikka vahvad poisid! kiitis meister Loorentski.

Tagasi jõudes koostati piirivalve staabis asja kohta protokoll ja pandi leidjatena ning ülesandjatena kõigi nelja poisi nimed kirja. Kui kõik juba oli valmis, tuli Karlosel, kes seni suure õhinaga kogu toimingust ja sõidust ühes teistega osa võtnud, korraga meele, et ta ju polnudki leiu juures. Ta müksas tasa Vooljale ja ütles häbelikult, pool kurvalt:

— Mu nimi läks nüüd ka sisse. Aga mina ju . . .

— Oh sa tont jah! Mis nüüd? Aga pea nüüd suu, muidu ehk rikud veel kõik ära! sosistas Voolja vastu. Hiljemini kodus seletas:

— Vaat' mis kirjas, see kirjas — seal ei saa enam midagi muuta. Muidu teed veel kirjad valeks ja tuleb endale karistus.

— Sa oleksid pidanud end meie seljataha hoidma ja mitte ninapidi ette tükkima. Nüüd tema ka leidja, ise aga istub kodus ja laseb meid näljas ja janus vaeva näha! Aga noh, nüüd pole enam teha midagi, tõreles omakorda ja leppis asjaoluga ka Oskar.

Hannes ei rääkinud selles asjas üldse vahele, sest ka tema polnud siin nii-öelda esimese järgu tegelane.

Lepiti siis paratamatusega ja nii, et kõik neli kuuluvad

kampa, igaühel on nii või teisiti oma teened (olgugi ikka, et ühel suuremad kui teisel); suur sõit algatati ühiselt, olgu siis ka lõpp ühine. Ja kasud ning teenistus ka ühine, sest nüüd kindlasti ikka midagi saab, seda oli piirivalveohvitser lubanud.

Selle uue väljasõidu tõttu olid poisid sunnitud olnud jälle vabandamata lõunalt ära jääma ja olid sellega vanemate alles värskeid murehaavu uuesti nagu kriimustanud. Aga nüüd tulid nad ühes meister Loorentsiga, ja see oli isegi suur kaitse, ning nende arvel olid suured, siin rannas senikuulmatud teened. Uhkelt ja julgelt mindi koju, ja tükiks ajaks võisid nüüd kõik kodused vait olla, kui poisid igaüks oma kodus omal viisil oma lugu jutustasid. Ja kui veel need tasurahad tulevad — —!

Tund aega pärast kojujõudmist oli rannapromenaadil kogu lugu teada ja poisid suured kangelased. Nad ise ka ei pidanud nüüd enam midagi oma teada, vaid seletasid, kus said ja panid värvi juure, kuidas oskasid. Ja küsijaist ning kuulajaist polnud puudus.

Õhtuks oli poiste suur sõit ja salapiirituse leid isegi juba suvitajaile teada, ja kohalik päevapiltnik, kohates kõike nelja poissi koos paadisillal, pildistas nad, pani pildile allkirja: N o o r e d p ä e v a k a n g e l a s e d, ja müütas siis pilte huvitatuile.

Poistele oli see kõik kui uim. Kas siis nende suur sõit ei olegi veel lõpul. Täna juba kolmas päev, aga ikka kestab kodus, kuival maal, sõidu seiklusuim edasi! Ja võib-olla tuleb veelgi järge, näit. kui neile kord leiutasu makstakse... Aga siiski, need kaks esimest päeva olid ikka kõige ilusamad, eriti nüüd tagant järele meele tuletades. Ja üks või teine poistest mõtles endamisi sinna juure veel:

— Nüüd kõik räägivad, küsivad ja kiidavad, aga ennist, alles täna hommikul, oskas igamees ainult pragada ja kere-

täiedki ei olnud kaugel. Mis on siis nüüd muutunud? No-jah, see salapiiritus . . ! Leiaks seda alati, siis läheks ikka hästi! Peab katsuma silmad lahti pidada.

Siiski, kõik see, mis sündis pärast piirivalvemootori tagasitulekut, ei olnud enam kuigi poistepärane. See oli ju tõesti harukordne, huvitav ja alul vägagi hinnatav, kuid tüütas varsti. Räägi ikka üht ja sedasama ja kuula ikka neidsamu sõnu ning märkusi! Ja nii tuligi, et poisid järgmisel õhtul varemini rannalt kadusid kui harilikult. Tuli nagu korraga tahtmine ka kodus omaste seas asjast uuesti kõnelda, nende arvamist veel kord kuulda. Õieti oli ju seni saanud kogu päevast õige vähe kodus olla. Aga lõppude lõpuks on ju ikka kõige tähtsam, kuidas isa ja ema nende saavutusi hindavad.

Ainult Vooljal ei olnud neid mõtteid; tema ja vanaema olid neis küsimusis teine teisele võõrad.

Paari päeva pärast ilmus kohalik ajaleht; selles seisis sõnum:

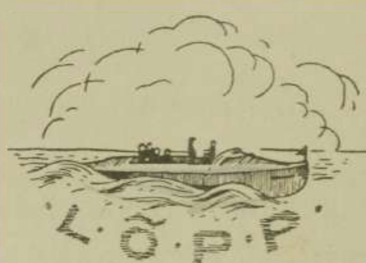
KOOLIPOISID LEIDSID MEREST SALAPIIRITUST.

Läksid salaja merele seiklema, sattusid salapiirituse peidukohale ja teenisid ilusa leiutasu.

Ja siis järgnes lühidalt nende reisi algosa, koduste mure nende saatuse pärast, siis veidi pikemalt, nähtavasti piirivalve andmeil, salapiirituse leiust, selle ülesandmisest ja äratoomisest. Kõigi nelja poisi nimed olid toodud, ja sõnum lõppes lausega:

— Nii lõppes vahvate poiste omavoliline meresõit, mis muidu neile kodus vahest mitte kõige paremaid tagajärgi poleks toonud, neile üpris õnnelikult, ning sügiseseks kooliajaks võivad nad leiutasuna loota ilusa summa koolikuludeks ja jääb ülegi veel.

Selle lehenumbri lisas Voolja oma kraamikorjandusele — esimese ja ainukese kirjandusesemena paljude torukeste, kruvide ja mutrite seas. Kes teab, kuidas ta seda oma laevamasina ehitusel ehk saab kasutada. — Hannes käänas lehe ilusasti kokku ja pani kooliraamatute vahele. Vahest ehk koolis toob parajal juhul välja. — Isegi lehte pistsid, muigas Oskar. Ja isale: — Hoia leht tunnistuseks alles, muidu viimaks ainult lubavad, aga ei maksagi leiutasu. — Karlos oli olnud seni veel veidi kahevahel, kas ta ikka tõesti kuulub leidjate ja tasusaajate sekka. Nüüd oma nime trükitult nähes ja lubadusi lugedes kadus tas viimne kahtlus. — Ka meister Loorents luges ja naeris: — Ise pole veel kuigi pikad, aga asjad käivad juba laialt. Noh, aga sellega saavad valmis ju ka ainult meie ranna poisid. Tehku teised järele!

Olgu siin antud mõnede väljaspool rannamaid vähem-tuntud sõnade seletused.

Aare — peidetud kallisvara;
adru — rannale uhutud ja seal kuivanud meremuda;
ahter — laeva taguosa;
ajuma — merel sihitult loksuma, tuulest aetuna, laineist kantuna ujuma.
Emapuu — piki läbi kogu laeva käiv põhipuu, millele kaared kinnitatud.
Fall — purjede heiskamise nöör masti küljes;
fokk — kolmenurkne puri eespool masti.
Hals, teise halsi võtma — pöörma ja teisel laevaküljel sõitma;
heiskama — purje üles tõmbama;
hiivama — üles vinnama.
Kaared — ribidena laeva küljelaudu koos hoidvad kõverad puud;
kiil (laevakiil) — serviti pikuti laeva põhja alla kinnitatud plank, laeva tasakaalu kindlustamiseks ja purjetusel sõidujoonel hoidmiseks;
klaarima — valmis, korda seadma;
kurss — sõidukoos, teejoon.
Lauter — paadisadam;
lekk — vett läbilaskev koht laevas; üldse läbilaskev;
lekkima — vett läbi laskma;
loovima — vastu tuult põiklevalt purjetama;
luhvama — laeva tüüri ja purjede abil vastu tuult ümber (teisele halsile) pöörma;

luup — suurem purjepaat, osati äärtest ja eest kanttekiga kaetud.
Naap — nööriotste kinnitamise abinõu mastijalal ja laevapardal.
Ogalik — väike mittesöödav suurte okastega kala rannalompides;
osmik — väike hütt, hagerik, onnike.
Pagi (kõuepagi) — kõueilmaga kaasaskäiv äge vihma- ja tuulehoog;
pakk — laeva (luubi) peal tekiga kaetud esiosa;
pakkima — jõuga purje vastu tuult suruma (pöörmisel);
pallast — kivid, malmkangid ja muud, mis asetatud tasakaalu hoidmiseks raskuseks laevapõhja;
parras — laevaäär;
plokk — abinõu mastis ja mujal, mille kaudu, ratta peal, purjenöörid jooksevad ja raskusi hiivatakse.
pukspriit — laevaninast ette väljaulatuv puu, mille külge eespuri (fokk) kinnitatud.
põnts (küljepõnts) — laeva kumer küljeosa, kõhualune.
Rahu — väike madalik, vahel all-, vahel pealvee;
rogama — sama, mis ajuma;
rool — tüür;
roolipuu — pide, juhtimispuu paaditüüri küljes.
Šoot — suurpurje juhtimise nöör, ulatub poomilt ahtrisse;
suurpuri — masti küljes olev neljanurklik suurim puri laevas;
sälitis — koorem, laevalaadung;
säästma — ära hoidma, kokku hoidma;
sõiduvesi — laevatee.
Taageldama (laeva) — purjestikku ja nööristikku üles seadma;
triivima — lõhesid, pragusid kinni toppima;
triivima — sõidukoosist tuule ja lainetuse läbi väljarõhutud saama;

tääv — laeva eesots, keul;
tüündumа — vaikseks jääma (meri, tuul).
Vant — masti mõlemalt poolt ülalhoidev köis;
viss — vettpidav, kindel, terve;
väil — sõiduvesi;
väntama — sama, mis luhvama.

Peale käesoleva on H. Valma'lt varem ilmunud:

Skout Inglismaal ja mujal. 1919.

Tõlked:

Polaarsõidud I. 1923. a. Lisaks sõnastik tõlkija poolt.

Polaarsõidud II. 1924. a. Täienduslisa tõlkija poolt.

Uue maailma avastuslugu. 1929. Christophus Kolumbus ja Fernando Cortez.
Kõik kolm Sven Hedin'i koguteosest „Poolusest pooluseni".

Raamatute raamat. A. Cordes. 1923. a. Täiendus tõlkija poolt.

*

Kaastöö koguteostes. (Algupärandeid ja tõlkeid.)

*

Peale selle on H. Valma'lt ilmunud „Paranduskasvatuskirjastiku" seerias järgmised pedagoogiliserialalised väljaanded:

Mõnda nõdramõistuslikkude laste hoolekandest ja nende kasvatusest. 1921. a.

Paranduskasvatustöö põhijooned. 1926. a.

Isikuraamat. 1925. a. Paranduskasvatuslik isiklikkude andmete ja vaatluste kogu.

Isikuraamat. 1927. a. Teine kurikalduvusliku ja kriminaalse küljega täiendatud väljaanne.

Die jugendlichen Schwachsinnigen in Estland. Äratõmme ajakirjast „Zeitschrift für Kinderforschung" 1928. a. 34. köite 5 ja 6 vihk.

Intelligentsi-katseleht. Binet-Simon-Bobertagi järele.
Selle juure
Intelligentsi-katseabinõud (täielik komplekt). Mõlemad 1928 a.

Nõdramõistuslikkude laste kasvatusasutise kooli (paranduskasvatuskooli) **õppe- ja tunnikava** ühes juurekuuluvate seletustega paranduskasvatusõpetajaile ja tegelasile. (Ühes E. Kadak'aga.) 1925. a.

Rida **eriartikleid** paranduskasvatuslikes ja kasvatusasutistehnilisis küsimusis.

Trükivalmis on:

Kasvatusasutistehnika I vihk:

Paranduskasvatusasutis ja internaat abikool. Paranduskasvatusasutistehniline ülevaate- ja käsiraamat.